

Купувайте екологосъобразно!

Ръководство за зелени обществени поръчки

Второ издание

Европейска комисия

Важна забележка:

Настоящото ръководство представлява индикативен документ на службите на Европейската комисия и не може да се смята за обвързващ по какъвто и да е начин. Също така, следва да се отбележи, че описаните в ръководството въпроси се влияят от развитието на нормативната уредба в ЕС, включително от преразглежданията на директивите за обществените поръчки и съдебната практика на Съда на ЕС. Съдържанието на ръководството съответства на състоянието към месец юни 2011 г.

Централната информационна служба „Europe Direct“ има за задача да Ви съдейства да намерите отговори на Вашите въпроси относно Европейския съюз

Телефонен номер за безплатни разговори (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Някои мобилни телефонни оператори не предоставят достъп до номерата, започващи с 00 800, или начисляват заплащане за съответните разговори.

Допълнителна информация за Европейския съюз е предоставена в Интернет (<http://europa.eu>).

Каталожни данни са дадени в края на настоящата публикация.

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2011 г.

ISBN: 978-92-79-19930-1

doi: 10.2779/74936

© European Union, 2011

Актуализацията на ръководството за неговото второ издание е изпълнена по Договор № 07.0307/2010/579463/SER/CI между Европейската комисия и ICLEI – Local Governments for Sustainability

Възпроизвеждането е разрешено, при условие че бъде отбелязан източникът.

Рисунка на корицата: Летящият холандец/istockphoto.com, dobrinov/istockphoto.com, Stephan Köhler (ICLEI)

Съдържание

Въведение	5
Зелени обществени поръчки: основни положения.....	12
Глава 1 — Въвеждане на ЗОП.....	13
1.1 Политика за ЗОП.....	13
1.2 Определяне на приоритети и цели за ЗОП.....	14
1.3 Обучение и указания	17
1.4 Източници на информация относно критериите за ЗОП.....	18
1.5 Мониторинг и преразглеждане на ЗОП.....	21
1.6 Мрежово сътрудничество	23
Глава 2 — Процедурата на обществените поръчки.....	24
2.1. Въведение	24
2.2. Основни принципи на обществените поръчки	24
2.3. Избор на процедура	26
2.4 Консултиране с участници в пазара	27
2.5 Постигане на стопанска обосновааност на прилагането на ЗОП	29
2.6 Договор или рамково споразумение?.....	31
Глава 3 — Определяне на изискванията в договора.....	33
3.1. Определяне на предмета на договора	33
3.2. Екологични технически спецификации	36
3.3 Специфициране на материалите и на методите на производство	40
3.4 Използване на варианти	43
3.5 Използване на критерии за екомаркировка и критерии за ЗОП.....	44
3.6 Верифициране на съответствието.....	45
Глава 4 — Подбор на доставчици, предоставящи услуги дружества и изпълнители	48
4.1. Въведение	48

4.2. Критерии за изключване.....	48
4.3. Критерии за подбор	50
Глава 5 — Оценяване на офертите.....	54
5.1. Общи правила за възлагане на договор.....	54
5.2 Прилагане на екологични критерии за оценка.....	58
5.3 Остойносттаване в рамките на жизнения цикъл (LCC)	61
Глава 6 — Клаузи за начина на изпълнение на договора.....	66
6.1. Правила, отнасящи се за договорните клаузи	66
6.2. Клаузи за начина на изпълнение на договор за доставка на стоки.....	67
6.3. Клаузи за начина на изпълнение на договор за осигуряване на строителни работи или услуги.....	68
6.4 Мониторинг на спазването на договора	69
Глава 7 — Ключови сектори за прилагането на зелени обществени поръчки	71
7.1 Сгради.....	71
7.2 Храни и услуги в областта на общественото хранене (кевъринга)	73
7.3 Електроенергия	74
7.4 Дървен материал	75
Приложение А — Съответна нормативна уредба и провеждани политики	78

Въведение

В Съобщението на Европейската комисия, озаглавено *Обществени поръчки, насочени към една по-добра околна среда*, е дадено следното определение за зелените обществени поръчки (ЗОП): „процедура, използвана от публичните власти за поръчване на стоки, услуги и дейности с намаление въздействие върху околната среда по време на цялостния им жизнен цикъл в сравнение със стоки, услуги и строителни работи, имащи същата основна функция и които биха били поръчани при отсъствие на такава процедура.“¹

ЗОП представляват доброволен инструмент, което означава че отделните държави членки и публични власти могат да определят до каква степен да ги прилагат. Те могат да бъдат използвани за договори на стойност както над, така и под праговата стойност за прилагане на европейските директиви за обществените поръчки.²

Настоящото ръководство е предназначено да бъде използвано от публичните власти за успешно планиране и прилагане на ЗОП. В него по един близък до практиката начин са обяснени възможностите, които предлага европейската нормативна уредба и са разгледани прости и ефективни видове подход за постигането на екологосъобразност на договорите за обществени поръчки. С оглед да е по-практично, ръководството следва логиката и структурата на процедурата за обществени поръчки. То включва също и редица примери за зелени обществени поръчки на публични власти на различни места в ЕС.³

При все че настоящото ръководство е предназначено за публичните власти, много от идеите и подходите в него биха могли да се използват и при корпоративни поръчки. То би могло да е от полза също и за доставчиците на стоки и услуги — по-специално на по-малките дружества (малките и средни предприятия — да разбират по-добре екологичните изисквания, които все повече присъстват в конкурсите за обществени поръчки.

Много публични власти в Европа използват не само ЗОП, но също и УОП — устойчиви обществени поръчки — като освен екологичните включват и социални критерии за своите решения при поръчките. Настоящото ръководство е насочено специално към екологичните аспекти на обществените поръчки. Европейската комисия е публикувала и указания, озаглавени „Купуване по социален начин“, в които е разгледан въпросът как да се включват социални съображения в процедурите за обществени поръчки.⁴

Защо да купуваме екологосъобразно?

Публичните власти в Европа правят значителни по обем поръчки, като изразходват около 2 трилиона евро годишно (което представлява 19 % от БВП на ЕС). Като използват своята покупателна сила за избор на стоки, услуги и строителни работи, имащи по-малко въздействие

¹ COM (2008) 400, страница 4

² Директиви 2004/17/ЕО и 2004/18/ЕО на Европейския парламент и на Съвета

³ Важна забележка: При все че информацията в ръководството е внимателно проверена, Европейската комисия не поема отговорност по отношение на конкретните случаи, описани в ръководството или в цитираните уеб сайтове.

⁴ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6457&langId=en>

върху околната среда, те могат да имат важен принос за постигане на местните, областните, националните и международните цели за устойчиво развитие.

<Box start>

Примери за зелени поръчки

- Енергоефективни компютри
- Офисни мебели от дървен материал, добит по устойчиво развит начин
- Нискоенергийни сгради
- Рециклирана хартия
- Чистене с използване на екологосъобразни миешки продукти
- Електрически или хибридни автомобили, или автомобили с малки емисии
- Електроенергия от възобновяеми източници

<Box end>

ЗОП могат да бъдат важна движеща сила за иновации на пазара, осигурявайки на стопанския сектор стимули за разработването на зелени продукти и услуги — особено в секторите, в които поръчките на публичните клиенти осигуряват значителен пазарен дял (например строителството, здравеопазването, или обществения транспорт).

Също така, ЗОП могат да доведат до финансови икономии на публичните власти — особено като се имат предвид разходите през цялостния жизнен цикъл във връзка с даден договор, а не само първоначалните разходи при съответната покупка. Например, купуването на енергоспестяващи или водоспестяващи продукти може да доведе до значително намаление на разходите съответно за енергия или вода. Също така, намаляването на количеството на опасните вещества в закупуваните продукти може да намали съответните разходи за обезвреждане. Властите, използващи ЗОП, ще имат по-добри възможности да спазват новопоявящи се изисквания, като например политически и обвързващи цели за намаляване на емисиите на CO₂, за енергийна ефективност, или във връзка с други политики с екологична насоченост.

Box start

Ползите от ЗОП

- За периода от 2004 г. до 2007г. градските власти на Виена са постигнали икономии за 44,4 милиона евро и са намалили емисиите на CO₂ със 100 000 тона, чрез прилагане на Програмата за екологосъобразни покупки (EcoBuy programme)⁵

⁵ Klimaschutzprogramm "ÖkoKauf Wien" spart CO₂ und Geld (Община Виена, 2008 Г.) на разположение в следния сайт: www.wien.gv.at/rk/msg/2008/0326/011.html

- С три милиона тона CO₂ могат да бъдат намалени емисиите само в Нидерландия, ако всички холандски публични власти прилагат националните критерии за устойчиво развити обществени поръчки, които включват и критерии за екологосъобразност. Енергопотреблението на публичния сектор би се намалило с 10 %.⁶
- Ако при всички покупки в Европа в областта на информационните технологии се следва примерът на Градския съвет на Копенхаген и на Шведската агенция за административно развитие, биха се постигнали икономии в размер на около 30 тераватчаса — което приблизително съответства на електропроизводството на четири атомни реактора⁷
- Във Великобритания могат да бъдат спестени 40,7 милиона лири (т.е. 47,2 милиона евро) ако всички министерства и изпълнителни агенции прилагат стандартите за покупки (Buying Standards, представляващи критерии за ЗОП), предложени от Правителството — съгласно анализ на приходите и разходите, при който е определено финансовото изражение на потенциалния ефект⁸
- Емисиите на CO₂ могат да бъдат намалени с 15 милиона тона годишно, ако целият ЕС приеме същите екологични критерии за осветление и офисно оборудване като град Turku във Финландия, които водят до намаление на съответното електропотребление с 50 %⁹

Box end

Нормативната уредба

Нормативната уредба по отношение на обществените поръчки е определена с разпоредбите на Договора за функционирането на Европейския съюз (наричан тук Договора), както и с

⁶ *De impact van het programma duurzaam inkopen anno 2011*, страница 4 (публикация на Холандското министерство на инфраструктурата и околната среда, 2011 г.)

⁷ *Green procurement makes a difference: Prime examples from the Nordic countries*, страница 5 (Nordic Council, 2009), на разположение на следния сайт:

<http://www.norden.org/da/publikationer/publikationer/2009-740>. Прилаганите критерии са за енергопотребление, шум, рециклиране и съдържание на опасни вещества.

⁸ Съгласно оценка на нетната настояща стойност на база 11-годишен период, публикувана в *Revised Government Buying Standards for Furniture: Impact Assessment*, страница 23 (Department for Environment, Food and Rural Affairs, 2010), което е на разположение в следния сайт:

<http://sd.defra.gov.uk/documents/20100607furniture-ia.pdf>

Реално икономии ще са по-големи поради подобрените възможности за поправка, производство и рециклиране на материали, както и от увеличеното повторно използване на мебели, в допълнение към други ползи, като например намаление на емисиите на парникови газове и на количеството на отпадъците

⁹ *Green procurement makes a difference: Prime examples from the Nordic countries* (Nordic Council, 2009), страница 5.

европейските директиви за обществените поръчки,¹⁰ в съответствие с тълкуванието им от Съда на Европейския съюз. От международна гледна точка, ЕС е обвързан с условията на Общото споразумение за обществените поръчки (General Procurement Agreement) в рамките на Световната търговска организация (СТО).

Съгласно горепосочената нормативна уредба са определени редица правила и принципи, които трябва да бъдат спазвани при възлагането на обществени поръчки. В тези рамки екологичните цели могат да се постигат по няколко начина, както е разяснено в настоящото ръководство.

Секторна нормативна уредба

Специфичната за отделни сектори европейска нормативна уредба включва някои задължителни изисквания във връзка с поръчките на специфични стоки и услуги, например чрез определянето на стандарти за минимално допустима енергийна ефективност, които трябва да бъдат спазвани. Понастоящем задължителни изисквания има по отношение на следните сектори:

- **Компютърна офис техника** — компютърните продукти, закупвани от държавните институции, трябва да съответстват на най-новите изисквания за минимално допустима енергийна ефективност, предписани от европейския регламент за етикетите „Energy Star“ (*Регламент № 106/2008 относно програма на Общността за етикетирание на енергийната ефективност на офис оборудване*)¹¹
- **Пътни транспортни средства** – всички възлагащи институции трябва да вземат предвид при процедурата за обществени поръчки енергийните и екологичните въздействия по време на експлоатацията на превозните средства. Предоставена е обща методика за изчисляване на експлоатационните разходи по време на цялостния жизнен цикъл (*Директива 2009/33/ЕО за насърчаването на чисти и енергоефективни пътни превозни средства*)
- **Сгради** — Не по-късно от 2013 г. е необходимо да бъдат спазвани изисквания за минимално допустими енергийни характеристики на всички новостроящи се сгради, както и при проектите за значителни реконструкции на сгради.¹² От 1 януари 2019 г. всички нови сгради, заемани и притежавани от публични власти, трябва да бъдат „сгради с близко до нулево нетно потребление на енергия“ (*Директива 2010/31/ЕС относно енергийните характеристики на сградите (преработена версия)*)

Също така, някои държави членки имат специфични правила за задължителни стандарти за ЗОП за конкретни сектори или видове договори. При все че разглеждането на тези нормативни

¹⁰ Директиви 2004/17/ЕО и 2004/18/ЕО (наричани тук „директивите за обществените поръчки“)

¹¹ Това се отнася за договори за доставка на стойност надхвърляща прага, над който са валидни директивите за обществени поръчки.

¹² Понятието „значителна реконструкция“ е определено като реконструкция, която или обхваща поне 25 % от външните ограждащи елементи на реконструираната сграда, или е на стойност от поне 25 % от стойността на сградата, без да се включва стойността на земята (вижте член 2, параграф 10 от цитираната Директива). Минимално допустимите изисквания за енергийна ефективност, отнасящи се за различните видове сгради и сградни елементи, следва да бъдат определени от държавите членки в срок до 2013 г., при спазване на обща методика.

актове не влиза в обхвата на настоящото ръководство, поръчващите институции следва да следят и да познават актуалните национални изисквания.

ЗОП в политиката на ЕС

ЗОП са застъпени в редица политики и стратегии на ЕС, във връзка с техния признат потенциал за насърчаването на по-устойчиво използване на природните ресурси, постигане на поведенчески промени, необходими за устойчиво развитие потребление и производство, и като движеща сила за нововъведения. В *Европа 2020* — европейската стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж,¹³ е изтъкнато важното значение на ЗОП като една от мерките за постигането на такъв растеж.

В 2008 г. Европейската комисия прие Съобщение относно ЗОП,¹⁴ с което, в качеството му на елемент от Плана за действие за устойчиво производство и потребление¹⁵, бяха въведени редица мерки в подкрепа на прилагането на ЗОП в целия ЕС. Основните положения са посочени в следващата текстова рамка.

Подробен списък на политиките, стратегиите и нормативната уредба на ЕС във връзка със ЗОП е даден в Приложението.

Box start

Информационни ресурси относно ЗОП в рамките на ЕС¹⁶

- **Европейски критерии за ЗОП**

С оглед да се съдейства на възлагащите институции за откриване и поръчване на по-екологосъобразни продукти, услуги и строителни работи, са разработени критерии за екологосъобразни обществени поръчки за 18 вида продуктови групи и групи от услуги, които могат директно да бъдат влагани в конкурсните документи.¹⁷

Тези европейски критерии за ЗОП периодично се преразглеждат и актуализират във връзка с най-новите научни данни, новите технологии, пазарни развития и промени в нормативната уредба.

- **Справочна информационна служба (хелпдеск)**

Европейската комисия създаде справочна информационна служба, която да разпространява информация относно ЗОП и да отговаря на въпроси на заинтересовани лица. Данни как да се влезе в контакт има на уеб сайта на ЗОП:

<http://ec.europa.eu/environment/gpp/helpdesk.htm>.

¹³ COM (2010) 2020 Europe 2020 – Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж

¹⁴ COM(2008) 400 Обществени поръчки, насочени към една по-добра околна среда

¹⁵ COM(2008) 397 Съобщение относно план за действие за устойчиво потребление и производство и за устойчива промишлена политика

¹⁶ За справка вижте уебсайта на ЕС относно ЗОП: http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm

¹⁷ Европейските критерии за ЗОП постепенно се превеждат на всички официални езици в ЕС.

- **Мониторинг**

Европейската комисия поръча няколко проучвания, имащи за цел провеждането на мониторинг на прилагането на ЗОП на всички управленски равнища. В най-новото от тези проучвания, публикувано в 2009 г., е разгледано прилагането на ЗОП в седем страни — Австрия, Дания, Финландия, Нидерландия, Швеция и Обединеното кралство. Резултатите са публикувани на уеб сайта, посветен на ЗОП:

http://ec.europa.eu/environment/gpp/studies_en.htm . Друго мониторингово проучване се провежда в 2011 г.

- **Информация**

Уеб сайтът относно ЗОП е основното място, където може да се намери информация по практическите и свързаните с определени политики аспекти на прилагането на ЗОП. В него са дадени линкове към редица информационни ресурси във връзка с екологичните въпроси, както и към местни, национални и международни източници на информация относно ЗОП. Това включва и раздел за актуални новини (News-Alert), включващ най-актуални новини и събития в областта на ЗОП, отговори на често задавани въпроси, реални примери за прилагане на ЗОП, проучвания, учебни материали и настоящото ръководство. Всички тези материали могат да бъдат изтеглени от следния уеб сайт:

<http://ec.europa.eu/environment/gpp>

Box end

Национални и местни дейности

На национално равнище, повечето държави членки на ЕС вече са публикували национални планове за действие, в които са включени различни дейности и насърчителни мерки за зелените (или устойчивите) обществени поръчки.¹⁸ Повечето държави членки са формулирали цели за ЗОП — било по отношение на този вид обществени поръчки като цяло, или за отделни продуктови групи или групи от услуги.

Някои страни и области са разработили също и критерии за ЗОП или за устойчиви обществени поръчки (УОП) за някои продуктови групи или групи от услуги. В много случаи тези критерии са подобни на европейските критерии за ЗОП, с някои специфични уточнявания, отразяващи съответните конкретни условия или приоритетите на институцията, която ги е издала.

Повечето от наборите от критерии са разработени въз основа на данни от анализ на цялостния жизнен цикъл (LCA), в случаите когато има такива данни, както и във връзка с екомаркировките и данните, на които те се базират.¹⁹ Линкове към редица от тези набори от критерии и към съответните придружителни указания са дадени на уеб сайта за ЗОП.

Някои отделни възлагащи институции на местно, областно и национално равнище също са възприели практики за зелени и устойчиви обществени поръчки. В някои случаи техните дейности са дали идеи, включени в националните планове за действие, или са послужили като

¹⁸ http://ec.europa.eu/environment/gpp/action_plan_en.htm

¹⁹ Вижте Evans, Ewing, Mouat and Nuttall *Assessment and Comparison of National Green and Sustainable Public Procurement Criteria and Underlying Schemes* (2010), на следния уеб сайт: http://ec.europa.eu/environment/gpp/studies_en.htm

примери за други държави членки. Много такива примери са разгледани в настоящото ръководство, като в същото време се прилагат и нови подобни добри практики из целия ЕС. Набор от такива примери е даден на следния линк:
http://ec.europa.eu/environment/gpp/case_en.htm .

Зелени обществени поръчки: основни положения

В настоящото ръководство е обяснено *как* да се правят екологосъобразни поръчки, като е разгледан всеки един етап от процедурата на обществените поръчки. По-долу е даден списък на основните стъпки, с линк към съответния раздел от ръководството, където за всяка от стъпките е разгледана подробно.

- Запознайте се с **обхвата и потенциалните ползи от ЗОП**, както и наличните информационни ресурси ([Въведение](#)).
- Поемане на ангажимент за ЗОП и осигуряване на политическа подкрепа, чрез възприемане на **политика за ЗОП** с ясни **дефиниции и цели**, подходящи за Вашата институция ([Глава 1](#)).
- Задаване на **приоритети** за продуктовете групи и групите от услуги, въз основа на съществуващите **критерии за ЗОП, екомаркировките** и други източници на информация ([Глава 1](#)).
- Въвеждане на дейности за **събиране на информация, обучение, мрежово сътрудничество и мониторинг**, с оглед осигуряване на изпълнение на поставените цели ([Глава 1](#)).
- Разгледайте въпроса как зелените изисквания ще повлияят на **процеса на обществените поръчки** на избраните от Вас стоки и услуги и как ще прилагате тези изисквания в съответствие с **нормативните задължения** ([Глава 2](#)).
- Направете преглед на предлаганите на пазара продукти и услуги, като **включите в тази дейност и доставчиците** и направете **финансова обосновка** за ЗОП на база **остойностяване на разходите в рамките на жизнения цикъл** ([Глава 2](#)).
- При провеждането на конкурси, определяйте **предмета и техническите спецификации** за възлагателните договори по такъв начин, че да се вземат предвид въздействията върху околната среда по време на цялостния жизнен цикъл на стоките, услугите и строителните работи, които купувате ([Глава 3](#)).
- Прилагайте, когато е уместно, критерии за подбор на участниците, основаващи се на техния **технически капацитет в областта на екологията** или на техните **екологични мерки за управление** и **изключвайте от процедурата оференти, които са допуснали сериозни нарушения** на екологичните изисквания ([Глава 4](#)).
- Задавайте такива **критерии за оценка**, които да насърчават оферентите да предлагат дори още по-високи равнища на екологичните показатели в сравнение с посочените от

Вас, и прилагайте тези критерии по прозрачен начин. При сравняване на офертите оценявайте **разходите през цялостния жизнен цикъл** ([Глава 5](#)).

- Включвайте в договорите **клаузи за начина на изпълнение на договора**, в които да са определени ясно екологичните ангажименти, поети от доставчиците на стоки или изпълнителите на услуги, както и подходящи **средства за корекция (remedies)**, ако съответният изпълнител не спазва тези свои ангажименти. Осигурете наличието на система за **мониторинг** на изпълнението на тези ангажименти ([Глава 6](#)).
- Формулирайте специфични подходи за ЗОП при конкурсните процедури за сектори, имащи голямо въздействие върху околната среда, като например **строителството, храните и общественото хранене, електроенергетиката и дърводобива** ([Глава 7](#)).

Глава 1 — Въвеждане на ЗОП

За въвеждането на ЗОП най-напред е необходимо известно планиране: Определяне на обхвата на ЗОП във Вашата институция, задаване на приоритети и цели за Вашите дейности, организиране на подходящо обучение на персонала и мониторинг на прилагането. Всички тези елементи могат да представляват съставни части от политика за ЗОП.

Представените в настоящата глава указания могат да бъдат приложени във всяка една отделна публична институция, желаеща да прилага ЗОП.

1.1 Политика за ЗОП

Много публични власти в Европа са възприели подхода да формулират политика за ЗОП, или да включват в други политики ангажименти за прилагане на ЗОП. За реализацията на ЗОП е необходимо ефективно сътрудничество между различните отдели и служители на дадена институция. Също така, важен фактор за успешното прилагане на ЗОП е наличието на висока степен на политическа подкрепа.

За да бъде максимално ефективна, една такава политика трябва да има следните характеристики:

- Да съдържа ясни цели, с посочени приоритетни сектори и времеви графици (вижте раздел 1.2)
- Да е посочен какъв е обхватът на включените поръчки (например: Дали се обхваща цялата институция или само някои отдели? Кои продуктови групи и групи от услуги попадат в обхвата?)
- Да са посочени в общи линии отговорностите за прилагането на политиката
- Да е включен механизъм за подходящ мониторинг на прилагането (вижте раздел 1.5)

Политиката за ЗОП трябва да бъде съгласувана с всички съществуващи политики и стратегии и при разработването ѝ да бъде обсъждана с ключови заинтересовани лица, като например потребителите в рамките на институцията, доставчиците и ръководството.

След като веднъж политиката бъде въведена, трябва да бъде съставен някакъв вид оперативен план за нейното прилагане, в който да са посочени, конкретни задачи, отговорности и срокове. След това политиката и планът за нейното прилагане трябва да бъдат възможно най-широко обявени, особено на персонала, за който ще има най-много последици.

Box start

Поемане на ангажименти за ЗОП в Кипър

В 2008 г. Община Строволос, която е втората по големина в Кипър, състави свой собствен план за действие в областта на ЗОП и съответни указания. Първата стъпка бе да бъдат обучени общинските служители относно ЗОП и поставените цели. Външните консултанти на общинската управа в областта на съставянето на документация за обществени поръчки и оценяването на оферти също бяха писмено информирани за промените в техническите условия на договорите. Примерите за предприети досега дейности в рамките на плана включват поръчка на пилотна система за намаляване на интензивността на осветлението в градски парк, както и решение на кметската администрация да намали потреблението на хартия като изпраща покани за различни прояви по електронната поща.

Box end

1.1.1 Създаване на работна група

В много институции отговорностите за поръчване на стоки и услуги са възложени на различни служби из цялата администрация. Създаването на работна група, включваща представители на различните отдели може да помогне за осигуряване на обхващащ цялата институция ангажимент, така че при разработването на политика за ЗОП да бъдат отчетени всички потребности, да бъдат определени приоритети и цели и да се оценят нуждите от обучение. В работната група следва да бъдат включени служители в областта на финансите, околната среда и обществените поръчки, както и представители на някои специализирани отдели, като например строителния, енергийния, или компютърния.

1.2 Определяне на приоритети и цели за ЗОП

За въвеждането на ЗОП в практиките на обществените поръчки обикновено е необходимо да се прилага постепенен подход („стъпка по стъпка“). Един възможен подход е да се избере малък набор от продукти и услуги, към които първоначално да бъдат съсредоточени усилията.

Провеждането на пилотни дейности в конкретни отдели, които най-много проявяват желание да участват, може да допринесе за демонстриране на успешно прилагане и за постигане на по-широко възприемане на този вид дейности.

1.2.1 Как да се определят приоритетите

При определянето на кои сектори за продукти, услуги или строителни работи да се даде приоритетно значение, първоначално следва да се вземат предвид три основни фактора:²⁰

- **Въздействие върху околната среда** — избирайте тези продукти (например автомобили) или услуги (например чистене), които имат голямо въздействие върху околната среда през техния жизнен цикъл.
- **Значение за бюджета** — съсредоточете усилията към области, свързани със значителни разходи на институцията.
- **Потенциал за въздействие върху пазара** — съсредоточаване към области с най-голям потенциал за въздействие върху пазара. Това може да е свързано с обема или видимостта на договора, или с авторитета на доставчиците, имащи клиенти от публичния сектор.

При окончателния избор на сектори трябва да бъдат взети предвид и някои други фактори:

- **Политически приоритети.** Има ли конкретни политически приоритети, като например чистотата на въздуха в града, консумацията на енергия/вода, управлението на отпадъците, или адаптирането към изменението на климата, с които да свържете тази дейност?
- **Пазарна достъпност на екологично по-добри алтернативи.** Чрез анализ на пазара може да се определи дали съществуват подходящи алтернативи с по-малко въздействие върху околната среда.
- **Ценови съображения.** Доколко е възможно екологосъобразните алтернативи да не са свързани с увеличение на разходите, или те ще повлияят на Вашия бюджет? При оценката на „разходите“ следва да се вземат предвид всички разходи през цялостния жизнен цикъл: цената при покупката, експлоатационните разходи (например за енергия, вода, поддръжка) и разходите за обезвреждане на отпадъците (вижте раздел 5.3).
- **Наличие на разработени критерии.** За много продуктови групи и групи от услуги са разработени критерии за зелени поръчки, които могат да бъдат включени директно във Вашата конкурсна документация, без да е необходимо да се провежда дълго проучване на екологичните характеристики или анализ на пазара. Европейските критерии за ЗОП обхващат 18 продуктови групи и групи от услуги и са разработени както в основни, така и в пълни версии (вижте раздел 1.4.1). В много страни от ЕС съществуват също национални или областни критерии.
- **Видимост.** Доколко Вашите действия в областта на ЗОП ще са видими за обществеността, пазара, други възлагащи институции и Вашия собствен персонал. Дали

²⁰ Тези фактори са взети предвид от Европейската комисия и повечето държави членки на ЕС при избора на продуктовите групи и групите услуги, за които са разработени критерии за ЗОП.

те ще разберат, че полагате усилия за подобряване на екологичните показатели? Някои силно видими промени, като например на вида автомобили, използвани от институцията, или преминаване към използване на биологични храни в столовата, могат да помогнат за по-добра видимост на Вашата дейност и за подобряване на имиджа на институцията Ви.

- **Практически съображения.** Предстои ли подновяване на важни договори, или има сключени дългосрочни договори за някои продуктови групи/групи от услуги? С какво време и финансови ресурси се разполага за прилагането? Има ли конкретни продуктови групи/групи от услуги, за които да съществува вече някаква екологична експертиза?

1.2.2 Определяне на цели за ЗОП

Наличието на ясни цели е от критично значение за оценяване на постигнатия напредък, както и за обявяване на Вашите намерения вътре в институцията и на широката публика.

Целите могат да включват:

- Общи цели за обществените поръчки — например до 2015 г. да се постигне 75 % от поръчките (по стойност и по брой конкурси) да включват критерии за ЗОП. Целите могат да са различни на национално, областно и местно равнище.
- Специфични цели за определени продукти/услуги — например до 2013 г. 50 % от храните в училищните столове да са биологични храни, или до 2015 г. при почистващите услуги да се използват само продукти, съответстващи на стандартите за екомаркировка на ЕС
- Оперативни цели — например до 2012 г. целият занимаващ се с обществени поръчки персонал да премине обучение по ЗОП, или да има достъп до указания за ЗОП по вътрешната мрежа на институцията

При съставянето на цели за обществените поръчки е важно да има ясно и практически използваемо определение за това какво е обществена поръчка. Във връзка с много от целите на национално равнище, определяни от държави членки, за зелени се считат тези конкурсни процедури, които включват национални или европейски критерии за ЗОП.

Box start

Целите на правителството на Област Фландрия за устойчиви обществени поръчки

Правителството на Област Фландрия в Белгия е определило цел, според която до 2020 г. 100 % от неговите обществени поръчки трябва да съответстват на определените критерии за устойчиви обществени поръчки. Стъпките за постигане на тази цел ще бъдат формулирани в поредица от планове за действие, съответно за периодите 2009—2011 г., 2012—2014 г., 2015—2017 г. и 2018—2020 г. Във всеки план за действие са включени указания, критерии и механизми за мониторинг, с които да се осигури постигане на целите от всички правителствени институции.

Box end

1.3 Обучение и указания

За да може успешно да прилага ЗОП, персоналът трябва да има подходящи практически умения, знания и достъп до информация. Например, необходими са обучение и указания по следните въпроси:

- Как да се включват екологичните съображения в конкурсните процедури (вижте глави 2—7)
- Къде може да се намери съдействие за разработването на екологични критерии (вижте раздел 1.4 и Глава 3)
- Как да се оценяват и проверяват твърденията на оферентите за екологични характеристики (вижте раздели 3.6 и 5.2)
- Как да се оценяват при конкурсните процедури разходите за цялостния жизнен цикъл (вижте раздел 5.3)

В настоящото ръководство е дадена въвеждаща информация по тези въпроси и са посочени източниците за допълнителна информация и указания, когато има такива. Но то не може да замести задълбочено обучение по ЗОП.

Някои страни от ЕС и области имат програми за обучение по ЗОП — било като стандартни самостоятелни образователни модули или в рамките на по-общи програми за обучение в областта на обществените поръчки.

Box start

Изграждане на капацитетни възможности в Североизточна Англия

Британското Партньорство за подобрения и ефективност в Североизточна Англия организира серия от курсове за обучение по устойчиви обществени поръчки за служители по възлагането на поръчки и други съответни служител (включително от ръководния персонал), както и за политици, заемащи изборни длъжности в местните власти в Североизточна Англия. Основният курс представлява новият британски национален тридневен модул за обучение по устойчиви обществени поръчки, който бе изпробван в този район и досега е преминал от над сто служители. Допълнително се провеждат полудневни курсове за лица, заемащи изборни длъжности и за обучение на преподаватели, както и по-специализирани сесии по отношение на дърводобива, определянето на разходите през цялостния жизнен цикъл и на въздействието върху емисиите на парникови газове.

Box end

Някои публични власти са съставили също указания как да се прилагат ЗОП при техните поръчки. Тези указания могат да включват, например, конкретни критерии за ЗОП, отнасящи се за някои продуктови групи и групи от услуги.

Често на национално равнище има разработени справочници и практически инструменти, които могат да се намерят в уеб сайтовете, посветени на ЗОП, а в някои случаи има и национални справочни информационни служби (хелпдескове) в областта на ЗОП. В 2008 г. Европейската комисия разработи указания, включващи модули за подготовка на план за действие за ЗОП, разглеждане на нормативната уредба и указания за практическо прилагане. Също така, в 2010 г. Европейската комисия създаде служба за информационни справки и подготви материал за обучение на служители, занимаващи се със ЗОП.

Box start

Румъния провежда обучение на служители по ЗОП

В 2009 г. в Румъния влезе в действие програма за обучение по ЗОП, организирана от Министерството на околната среда и горите. Целта на обучението е да се постигне по-добра информираност по отношение на екологичните ползи от ЗОП, да се обучат отделни служители от централната администрация, които после да бъдат преподаватели за останалите власти и да се разпространят инструменти, методи и добра практика в областта на ЗОП. Резултатите от програмата за обучение включват доклад относно критериите за ЗОП, използвани в конкурсни документи, създаване на мрежова структура на възлагащи институции по въпросите на ЗОП, съставяне на учебник за преподавателите по ЗОП и обучение на 49 служители, които да могат да преподават тази материя.

Box end

1.4 Източници на информацията относно критериите за ЗОП

Понятието „критерии за ЗОП“ включва не само критерии за подбор на участниците в процедурата и за възлагане на обществена поръчка, но също и спецификации и клаузи за начина на изпълнение на договора, които да Ви помогнат да направите Вашия договор по-екологосъобразен. Намирането на източници на информацията за критериите за ЗОП е важна стъпка при осъществяването на ЗОП.

1.4.1 Европейски критерии за ЗОП

Както е отбелязано във въведението, ЕС разработи по отношение на няколко продуктови групи и групи от услуги критерии за ЗОП, които периодично се преразглеждат и актуализират. Критериите са предназначени да бъдат включвани директно в конкурсни документи и съдържат информацията за методи за верификация на изпълнението. Тези критерии постепенно се превеждат на всички официални езици в ЕС.

Понастоящем има разработени критерии за следните продуктови групи и групи от услуги:²¹

- Копирна и графична хартия
- Почистващи продукти и услуги за почистване
- Компютърна офис техника
- Строителство
- Транспорт
- Мебели и обзавеждане
- Електротехника
- Храни и услуги в областта на общественото хранене (кетъринга)
- Текстилни изделия
- Градинарски продукти и услуги
- Прозорци, остъклени врати и покривни прозорци
- Топлинна изолация
- Твърди подови покрития
- Плоскости за стенни покрития (wall panels)
- Инсталации за комбинирано производство на топлинна енергия и електроенергия (CHP)
- Пътно строителство и пътни знаци
- Улично осветление и светлинна пътна сигнализация
- Мобилни телефони

Критериите за ЗОП се основават на база данни, съдържаща реална информация, на съществуващите критерии за екомаркировка и на информация, събрана от заинтересовани страни от съответните стопански отрасли, гражданското общество, както и от държавите членки. В базата данни, включваща наличната научна информация, е възприет подходът за отчитане на цялостния жизнен цикъл, и е използван приносът на заинтересовани страни, които проведоха срещи за обсъждане на възникналите въпроси и за постигане на консенсус.

За всеки от обхванатите сектори европейските критерии за ЗОП са разработени на две „равнища“:

- **Основни** са тези критерии, които са подходящи за използване от всяка една възлагаща институция в държавите членки и са насочени към главните въздействия върху околната среда. Те са предназначени да се използват с минимални допълнителни верификационни действия и минимално увеличение на разходите.
- **Пълните критерии** са предназначени за институциите, желаещи да закупят най-добрите в екологично отношение продукти, които са налични на пазара. За тях може да са необходими допълнителни верификационни дейности и известно увеличение на разходите в сравнение с други продукти, имащи същата функционалност.

Всички европейски критерии за ЗОП, заедно със съответните технически информационни доклади (technical background reports), в които са разгледани основните въздействия върху околната среда, взети под внимание при определянето на тези критерии, могат да бъдат

²¹Предстои в 2011 г. да бъдат подготвени и критерии за вътрешното осветление и за хартия тип „тишу“. Също в процес на подготовка са критерии за продукти, използващи вода, устройства за възпроизвеждане на изображения, отоплителни инсталации, офисни сгради и медицинско електрооборудване и тяхното приемане е предвидено за 2012 г.

изтеглени от уеб сайта за ЗОП (<http://ec.europa.eu/environment/gpp>). Помощ във връзка с тълкуването и прилагането на критериите може да бъде получена от справочната информационна служба за ЗОП (GPP Helpdesk).

1.4.2 Други източници на информация

Освен европейските критерии за ЗОП, съществуват и набори от критерии, разработени от международни, национални и областни институции, отнасящи се за широк кръг продуктови групи и групи от услуги. При все, че процедурите за приемане на тези критерии не са едни и същи, много от тях са подобни на схемата на европейските критерии за ЗОП. На уеб сайта на ЕС за ЗОП има линкове към някои от основните набори такива критерии.

1.4.3 Екомаркировки

Във връзка с екомаркировките има определени екологични изисквания, на които трябва да съответстват продуктите или услугите, за да им бъде присъдена екомаркировка. Те включват сертифициране на продукта от трета страна (т.е. не от самите производители или изпълнители на услуги). Екомаркировките могат да се използват при обществените поръчки по няколко начина, но не е разрешено да се изисква продуктите или услугите да имат конкретна екомаркировка.

Конкретните видове прилагане на екомаркировки при разработването на спецификации,²² проверяването на съответствието със спецификациите²³ и присъждането на точки за определени екологични характеристики²⁴ са разгледани в съответните раздели на настоящото ръководство.

Различните съществуващи видове екомаркировки са както следва:

Многосекторни и многокритериални екомаркировки — това е най-често срещаният вид екомаркировки, който също така най-често се използва във връзка със ЗОП.

Многокритериалните екомаркировки се базират на научна информация относно екологичното въздействие на даден продукт или услуга в рамките на неговия цялостен жизнен цикъл, като се започне от добива на суровини и се премине през производството, разпределението, етапа на използване и окончателното обезвреждане на отпадъците. При тези екомаркировки се използват няколко критерия от типа „да/не“, които определят стандарта за съответната екомаркировка. За всяка обхваната продуктова група или група от услуги са определени различни критерии. Примери за такива екомаркировки са **Екомаркировката на ЕС (цветето)**²⁵, **Северният лебед**²⁶ и **Синият ангел**.²⁷

²² (раздел 3.5)

²³ (раздел 3.6)

²⁴ (раздел 5.2.3)

²⁵ За допълнителна информация вижте <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel>

²⁶ За допълнителна информация вижте <http://www.svanen.se/en>

²⁷ За допълнителна информация вижте <http://www.blauer-engel.de/en>

Box start

Екомаркировката на ЕС

Екомаркировката на ЕС бе въведена в 1992 г. за да насърчи стопанските дружества да предлагат на пазара екологосъобразни продукти и услуги. Продуктите и услугите, на които е присъдена екомаркировката на ЕС, носят логото с цвете, което дава възможност на клиентите — включително публичните и частните купувачи — лесно да ги откриват. Понастоящем в системата за екомаркировка на ЕС са включени 28 вида продукти и услуги, включително хартия, текстилни изделия, почистващи продукти, смазочни масла, електроуреди, домашни и градинарски продукти и туристическо настаняване. Непрекъснато към обхвата на системата се добавят нови продукти и услуги.

Box end

1.4.4 Други маркировки

Етикети по специфичен въпрос — тези етикети се присъждат на базата на един или повече критерии от вида „да/не“ във връзка със специфичен въпрос, например енергийната ефективност. Ако даден продукт съответства на тези критерии, той може да носи съответния етикет. Примери за такъв вид етикети са **Етикетът на ЕС за биологично производство** или **Етикетът „Energy Star“**, отнасящ се за офисно оборудване.

Етикети за специфични сектори — такива са например етикетите на схемите за горскостопанско сертифициране, на организации като **FSC** (Съвета за управление на горите)²⁸ или **PEFC** (Програмата за потвърждаване на горскостопански сертификати).²⁹

Продуктови етикети със степени — при тях се въвежда степенна скала за продуктите или услугите в съответствие с техните екологични показатели по съответния въпрос, вместо да се използват критерии от вида „да/не“. От такъв вид е например **Енергийният етикет на ЕС**, с който се степенуват в зависимост от тяхната енергийна ефективност продукти, имащи отношение към консумацията на енергия, като най-ефективните продукти са с клас A+++ , а най-слабо ефективните — съответно с клас G.³⁰

Критериите, използвани за формулиране на горепосочените маркировки и етикети, са публично известни.

1.5 Мониторинг и преразглеждане на ЗОП

За оценяване на напредъка в постигането на целите е необходимо да се въведе ефективна мониторингова система. Тя следва да поддържа архивни данни по въпроса в кои конкурси и възложени поръчки са включени критерии за ЗОП. В идеалния случай мониторинговата

²⁸ За допълнителна информация вижте <http://www.fsc.org>

²⁹ За допълнителна информация вижте <http://www.pefc.org>

³⁰ За допълнителна информация вижте http://ec.europa.eu/energy/efficiency/labelling/energy_labelling_en.htm

система, която въвеждате, следва да включва също и информация за въздействието върху околната среда на взетите решения за поръчки.

Редица държави членки на ЕС са въвели или са в процес на въвеждане на схеми за мониторинг на съответното национално прилагане на ЗОП, които могат да имат специфични процедури за събиране на информация.

Наред с количествения мониторинг на постигнатия напредък, препоръчително е да се провежда и периодичен качествен преглед на дейностите за ЗОП, разглеждащ съществуващите препятствия и необходимите корективни действия и по-нататъшни подобрения, както и оценка на бъдещите цели.

Box start

Реализиран в Лондон мониторинг на екологосъобразни разходи

Лондонската противопожарна служба (LFB) е въвела широкообхватна система за мониторинг на своите разходи за зелени продукти. Електронната система за управление на поръчките (POMS) на тази служба събира информация за количеството на поръчаните продукти, които са класифицирани като зелени. Договорите с по-голям обем, които не преминават през системата за управление на поръчките, се подлагат на индивидуален мониторинг. За класифицирането на продуктите като зелени, Лондонската противопожарна служба използва европейските критерии за ЗОП, стандартите за покупки на британската държавната администрация (UK Government Buying Standards) и критерии на други екомаркировки. Разходите за зелени покупки се съпоставят с общите разходи и се представят тримесечни доклади на управителния съвет, който задава цели за изпълнение. Разходите за зелени продукти са се увеличили от 215 000 лири (250 000 евро) в периода 2006—2007 г. до 5 158 000 лири (6 020 000 евро) в периода 2010—2011 г.

Box end

Box start

Словакия определя своя напредък към постигане на постигането на целите в областта на ЗОП

Министерството на околната среда и Словашката агенция за околната среда отговарят съвместно за мониторинга на напредъка съгласно словашкия Национален план за действие за ЗОП. За тази цел е съставен въпросник и резултатите се оценяват ежегодно. Чрез въпросника се събира от словашките възлагащи институции информацията относно:

- Общия брой на сключените договори за обществени поръчки и тяхната стойност
- Броят на договорите за зелени обществени поръчки и тяхната стойност, като терминът „зелени“ е дефиниран въз основа на основните европейски критерии за ЗОП

- Използваните специфични екологични изисквания (например критерии за екомаркировка, системи за управление по въпросите на околната среда, енергийния етикет на ЕС)

В 2010 г. най-често използваните изисквания са се отнасяли за управление на отпадъците, рециклиране на материали, намаляване на енергопотреблението, намаляване на шума и по-малки концентрации на опасните вещества.

Box end

1.6 Мрежово сътрудничество

Много от въпросите във връзка с прилагането на ЗОП са общи за всички публични власти и има какво да се спечели от участие в мрежови схеми и общи дейности за сътрудничество с други публични власти. Споделянето на информация, примерно за използваните при конкурсите екологични критерии или относно пазарната разполагаемост на зелени продукти може да спести време и усилия.

На национално и областно равнище са създадени редица такива мрежи за сътрудничество, с насоченост към зелените и устойчивите обществени поръчки. Например, мрежата PIANOo в Нидерландия (www.pianoo.nl) дава възможност на поръчващите институции да обменят експертиза, както е случаят и с френската областна мрежа за западния район на страната (www.reseaugrandouest.fr). На европейско равнище кампанията Procura⁺ има за цел организиране на трансгранично споделяне на опит и оказва съдействие на отделни участници при местното прилагане на ЗОП (www.procuraplus.org).

Допълнителна информация относно националните и международните мрежи за зелени обществени поръчки и устойчиви обществени поръчки е дадена на уеб сайта за ЗОП.

Глава 2 — Процедурата на обществените поръчки

Резюме

- Публичните възлагащи институции са длъжни да избират най-добро съотношение „ценност/цена“ и да организират честни процедури за обществени поръчки. Най-доброто съотношение „ценност/цена“ може да включва и екологични съображения. Организирането на честни процедури означава предоставяне на равни възможности и гарантиране на прозрачност.
- Подготвителният етап е от съществено значение. За постигането на екологични цели е много важно е да се направи задълбочен анализ и планиране преди обявяването на конкурса.
- Достатъчно ранното предоставяне на информация за Вашите планове дава възможност на доставчиците да се подготвят. Контактите с участниците в пазара дава възможност на възложителите да научат за възможни алтернативни решения.
- Например остойносттаването в рамките на жизнения цикъл, общите поръчки на няколко възложители (joint procurement), рамковите договори или договорите с гарантиран резултат (energy performance contracting) могат да са от полза за демонстриране на икономии посредством ЗОП, или за преодоляване на инвестиционни препятствия.

2.1. Въведение

За да могат зелените обществени поръчки да действат успешно, важно е да се знае как да се извлича от тях максимална полза. Ако не бъде прилагана внимателно, политиката за ЗОП може да се окаже неуспешна поради недобро разрешаване на практически въпроси, като например кои критерии да се прилагат или как да се оценяват и верифицират твърденията за постигнати екологични показатели.

2.2. Основни принципи на обществените поръчки

Обществените поръчки имат за цел постигане на съответствие между търсенето и предлагането при доставката на стоки, услуги и строителни работи, за поръчването на които отговаря публичният сектор. Валидни са два основни принципа:

- Съотношение ценност/цена
- Честен подход

Съотношение ценност/цена

При всичките си поръчки възлагащите институции са длъжни да постигнат получаването на най-висока ценност срещу изразходваните пари на данъкоплатците. Най-доброто съотношение ценност/цена не означава непременно да се избере най-ниската оферта. То означава да се намери решение, удовлетворяващо установените от Вас изисквания — включително и екологичните изисквания — по икономически най-изгоден начин. При определянето на най-добрата ценност се отчитат не само стойностите на стоките и услугите, но и фактори като качеството, ефективността, ефикасността и доколко решението е подходящо за съответната цел. Опазването на околната среда също може да е такъв фактор и следователно да представлява равностойно съображение наред с другите съображения за избор на кого да бъде възложена обществената поръчка.

Честен подход

Честен подход означава прилагане на принципите на вътрешноевропейския пазар, които са в основата на директивите за обществените поръчки и на националната нормативна уредба, базираща се на тези директиви. Най-важните от тези принципи са следните:

- **Недискриминация** — възложителите трябва да осигуряват равен достъп за получаване на поръчка на всички оператори от всички страни от ЕС и от страните с еквивалентни права.³¹
- **Равноправно третиране** — сравнимите помежду си ситуации не трябва да бъдат третирани различно и различните ситуации не трябва да бъдат третирани по един и същи начин, освен ако това е обективно обосновано. Например за всички оференти трябва да се задават еднакви срокове и на всеки от тях да се предоставя еднаква информация, но офертите с различни цени трябва да се оценяват различно.
- **Прозрачност** — възможностите за участие в конкурс трябва да се обявяват достатъчно широко, за да се осигури наличието на конкуренция. Процесът на вземане на решение за избор на изпълнител трябва да бъде прозрачен, така че да се избегне всякакъв възможен риск от фаворизиране или пристрастност от страна на възложителя. Възложителите са длъжни да информират непостигналите успех оференти за причините за отхвърлянето на техните оферти.³²
- **Пропорционалност** — мерките, прилагани при процедурата за обществени поръчки следва да съответстват на поставените цели и да не надхвърлят необходимото за тяхното постигане.

³¹ Това задължение се отнася и за оператори от страни, участващи в Споразумението за държавните поръчки към Световната търговска организация (WTO Government Procurement Agreement). Списък на тези страни има на следния уеб сайт: http://www.wto.org/english/tratop_e/gproc_e/memobs_e.htm

³² Член 41, параграф 2 от Директива 2004/18/ЕО

2.3. Избор на процедура

Подготвителният етап на всяка процедура за обществени поръчки е от съществено значение. При избора на процедура трябва да вземете предвид въпроса на кои етапи ще можете да приложите екологични критерии или съображения.

Например:

- При **открита процедура** всеки оператор може да подаде оферта. Всички оференти, които постигнат съответствие с критериите от вида „да/не“ ще отговарят на условията за оценяване на техните оферти. По такъв начин ще имате възможност за избор между максимален брой екологосъобразни решения — но така няма да можете да изберете кои оференти да поканите да участват в конкурса, примерно въз основа на техния технически капацитет в областта на екологията. Предимство на този вид процедури е краткото време, необходимо за тяхното провеждане.
- При **ограничена процедура** можете да оценявате техническия капацитет на оферентите в областта на екологията на по-ранен стадий и също така да ограничите броя на операторите, които ще поканите да подадат оферти. Броят на поканените да подадат оферти трябва да е най-малко пет, при положение че има достатъчно подходящи кандидати.³³ Такава многоетапна процедура ще Ви помогне да определите подходящото ниво на екологичните показатели, които да посочите във Вашите спецификации, в критериите за оценка и в клаузите за начина на изпълнение на договора. Но от друга страна, с ограничаването на броя участниците е възможно да пропуснете оферти с високи екологични показатели.
- Процедурите със **състезателен диалог** и **с договаряне** могат да бъдат използвани от публичните власти само при специални обстоятелства.³⁴ Тези процедури могат да имат някои предимства в контекста на ЗОП, тъй като при тях има някои елементи на гъвкавост, които липсват при откритите и ограничените процедури. Тези процедури дават по-специално възможност за по-добро изясняване и контролиране на въздействието на екологичните изисквания върху разходите. Но от друга страна, и при двата такива вида процедури за да се постигнат най-добрите възможни резултати е необходимо наличието на умения и опит в отношенията с доставчиците.

Състезателният диалог може да се използва при особено сложни поръчки (например когато за възложителя е обективно невъзможно да определи техническия начин за удовлетворяване на неговите потребности. Това дава възможност на избраните участници да предложат решения, които впоследствие да бъдат уточнени при следващите етапи от процедурата и така да се стигне до избор на най-благоприятната оферта.³⁵

Box start

³³ Член 44, параграф 3 от Директива 2004/18/ЕО

³⁴ Условията, при които могат да се използват тези процедури, са изяснени в членове 21, 29, 30 и 31 от Директива 2004/18/ЕО. По принцип възлагащите органи по смисъла на Директива 2004/17/ЕО могат да използват тези видове процедури.

³⁵ Вижте член 29 от Директива 2004/18/ЕО. Допълнителни указания и информация за процедурата със състезателен диалог могат да бъдат намерени в следната обяснителна записка, подготвена от Европейската комисия: http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/explan-notes/classic-dir-dialogue_en.pdf

Социално жилищно настаняване — постигане на стандарта за пасивна сграда във Финландия

VASO е юридическо лице с нестопанска цел, което осигурява социално жилищно настаняване от името на няколко общини в Югозападна Финландия. В 2010 г. то обяви състезателен диалог за поръчка за изграждане на 37 апартамента в Naantali, които да бъдат изградени в съответствие със стандарта за пасивни сгради. Диалогът даде възможност постепенно да бъдат обсъдени с избраните участници редица екологични и потребителски изисквания.

Box end

Във всяка от горепосочените процедури има няколко етапа, в които могат да бъдат приложени екологичните съображения:

- Определяне на предмета и на техническите спецификации
- Определяне на критериите за подбор на участниците (т.е. на критериите за изключване от участие и на критериите за финансов и технически капацитет)
- Определяне на критериите за оценка
- Определяне на клаузите за начина на изпълнение на договора

По-нататък в настоящото ръководство има по една глава за всеки от тези етапи, като са разгледани начини за отчитане на екологичните съображения и във всяка от секциите и са дадени примери и препоръки.

2.4 Консултиране с участници в пазара

При вземането на решение коя процедура да се използва и как най-добре да се включат екологичните критерии в посочените по-горе секции, е полезно да са налице известни познания на пазара — например по отношение на наличието, цените и възможните практически последици от възприемането на по-екологосъобразни алтернативи.

Известна основна информация може да бъде намерена чрез обикновено проучване на пазара на база данните в Интернет.³⁶ За да имате по-подробна картина на пазара можете също така преди конкурсната процедура да влезете в диалог с потенциални доставчици. Това може да бъде особено полезно ако желаете да зададете амбициозни екологични изисквания, или имате предвид новаторски решения, които са сравнително нови за пазара.

³⁶ Съдът на Европейския съюз посочи по делото Stadt Halle, че действия, представляващи само предварително проучване на пазара, или които са чисто подготвителни и са част от вътрешните разглеждания на възложителя с оглед организиране на процедура за обществена поръчка, не подлежат на съдебно разглеждане.

В директивите за обществените поръчки специално се дава възможност за такъв „технически диалог“ с доставчици, с оглед да се получат препоръки, които да се използват при подготовката на конкурсната документация.³⁷ Този вид консултативен процес трябва да бъде изпълнен по прозрачен и недискриминационен начин. Резултатите от диалога (т.е. окончателната конкурсна документация) не трябва да водят до несправедливо предимство на който и да е от участниците в консултативния процес.

Box start

Диалог с доставчици на мебели в Страната на Баските

В 2006 г. Екологичното управление в Страната на Баските (ИНОВЕ) влезе в открит диалог с група доставчици на мебели във връзка с разработването на екологични критерии и с цел да подготви пазара за бъдещ конкурс. Понастоящем ИНОВЕ редово провежда семинари с доставчици, по време на които се представят и обсъждат със заинтересовани доставчици екологичните критерии, които ще бъдат включени в предстоящи конкурси.

Box end

Препоръчва се пазарът да бъде достатъчно рано информиран за конкурсите, които включват екологични критерии. Така доставчиците ще имат достатъчно време да се подготвят за Вашите изисквания. Един от начините да се направи това е като се публикува предварителна информационна записка (PIN). Също така, би могло да публикувате информация на Вашия уеб сайт, или да проведете информационен ден за заинтересованите доставчици.

Box start

Поръчване преди да има присъствие на пазара — купуване на иновация

В случаите, при които никое от пазарните решения не съответства на Вашите изисквания, можете да обмислите възможността директно да поръчате научно-изследователските и развойни услуги, които да ви послужат да установите кое е най-подходящото решение. Поръчването на развойни продукти (pre-commercial procurement — PCP) представлява подход, който производителите могат да изберат за поръчване на научно-изследователски и развойни услуги, при положение че са изпълнени условията по член 16, параграф е) от Директива 2004/18/ЕО.³⁸ То дава възможност поетапно да установите кои са най-добрите възможни решения чрез провеждането на технико-икономически проучвания, проектиране и изработване на прототипи от страна на няколко дружества. Поръчването на самото разработено решение (решения) следва да се проведе въз основа на редовна процедура за обществени поръчки.

Box end

³⁷ Съображение (8) от Директива 2004/18/ЕО.

³⁸ За допълнителна информация относно поръчването на развойни продукти (PCP) вижте документа с номер СОМ (2007) 799 Доставка на развойни продукти: Насърчаване на иновациите с цел обезпечаване на устойчивостта и високото качество на обществените услуги в Европа

2.5 Постигане на стопанска обоснованост на прилагането на ЗОП

При ЗОП могат да се използват няколко инструмента от областта на обществените поръчки, за които се знае, че допринасят за финансова ефективност и по този начин могат да помогнат за постигането на стопанска обоснованост на прилагането на по-високи екологични изисквания.

Такива подходи включват:

- **Остойносттаване на разходите в рамките на жизнения цикъл (Life-cycle costing — LCC)** — Все още често се случва решенията за поръчките се вземат въз основа на разходите за доставка. От друга страна, обаче, при много продукти и строителни работи разходите при използването и при обезвреждането на отпадъците могат също да са значително — например разходите за енергия, за ремонти и за обезвреждане на опасни материали. Практиката при поръчките да се отчитат разходите в рамките на цялостния жизнен цикъл е икономически разумна. Тъй като е възможно разходите за доставка, за енергия и за ремонти да се заплащат от различни отдели в рамките на една институция, за въвеждането при поръчките на процедури на база цялостния жизнен цикъл вероятно ще е необходимо сътрудничество между тези отдели в рамките на съответната институция. Допълнителна информация относно остойносттаването на разходите в рамките на жизнения цикъл е дадена в Глава 5, както и в уеб сайта относно ЗОП (<http://ec.europa.eu/environment/gpp/lcc.htm>).

Box start

Избягване на имитацията на екологосъобразност

Все по-голям брой дружества се представят на пазара като екологосъобразни или съответстващи на устойчивото развитие, но не винаги е налице съответна потвърждаваща информация. Например доставчиците могат да имат преувеличени твърдения за постиганата степен на енергийна ефективност, или да насочват вниманието към сравнително малко въздействие върху околната среда, твърдейки че във връзка с него са постигнали екологосъобразност. Поради това е важно:

- Още преди да обявите Вашия конкурс, да се запознаете с въздействията върху околната среда във връзка с Вашата поръчка
- Да съобразите техническата си спецификация с оценка на въздействията върху околната среда в рамките на цялостния жизнен цикъл на продукта (като използвате например информацията във връзка със съответна екомаркировка)
- Да изисквате от страна на доставчиците подходящи доказателства за екологичните показатели, които те твърдят, че се постигат (вижте раздел 3.6)

Box end

- **Общи поръчки на няколко възложители (joint procurement)** — Този вид поръчки може да е особено подходящ по отношение на ЗОП, тъй като е възможно уменията и познанията за пазара за екологосъобразни продукти и услуги да са ограничени. Общите поръчки могат да се осъществяват, например, от централни възлагащи

институции на областно и национално равнище, които да провеждат поръчките от името на публичните власти.

Box start

Холандските общини поръчват съвместно услуги за почистване

В 2009 г. осем общини в холандската област Gooi en Vechtstreek решиха да обединят своите сили при подновяването на договорите за почистване на общинските сгради. Използваните при конкурса екологични критерии включват максимално допустима концентрация на определени химически вещества в почистващите продукти, намаляване на количеството на генерираните отпадъци и използването на технология с микро фибри в определени части от програмата за почистване.

Box end

Box start

Подобряване на екологосъобразността на централизираните обществени поръчки в Унгария

Унгарската Генерална дирекция за обществени поръчки и доставки отговаря за сключването на договори, използвани от около 1000 публични власти в страната. През периода 2010—2011 г. са проведени 12 процедури, включващи критерии за екологосъобразност, довели до сключването на договори на стойност 90 милиарда форинта (338,6 милиона евро). Критериите се отнасят, например, за максималното електропотребление на персонални компютри и за съответствие с критериите на схемите за екологично сертифициране на хартиените продукти (например FSC — Съвета за управление на горите, ECF — за безхлорно производство на хартия, или схемата за екомаркировки).

Box end

- **Договори с гарантиран резултат (EPC)** — представляват договори между собственика или обитателя на дадена сграда (включително публични институции) и дружество за енергийни услуги (ESCO) за подобряване на енергийната ефективност в съответната сграда. Обикновено инвестиционните разходи се поемат от дружеството за енергийни услуги или от трета страна, като например банка, така че от публичната институция не се изисква увеличение на финансовите разходи. Дружеството за енергийни услуги получава премия, чийто размер обикновено е свързан с гарантираните икономии на енергия. След изтичането на договорения период, икономии от подобрената енергийна ефективност на сградата остават за публичната институция. Договорите с гарантиран резултат често се сключват за групи от сгради, така че да бъдат по-привлекателни за потенциалните инвеститори.

Box start

Съвместно сключване на договори с гарантиран резултат в Щирия

В 2001 г. група местни институции в австрийската област Щирия са определили общо 21 сгради, имащи потенциал за намаление на енергопотреблението, които да бъдат предмет на съвместен договор с гарантиран резултат. За провеждането на конкурса сградите са били разделени на две групи. Постигнатите икономии на енергия от избраното дружество за енергийни услуги са в интервала 15—44 %, а продължителността на договора е 12 години. Чрез съвместното провеждане на конкурса е бил преодолян проблемът, че договорите с гарантиран резултат за малки сгради със сравнително ниски разходи за енергия не са така привлекателни за дружествата за енергийни услуги, а от друга страна са свързани със значителна по обем подготвителна работа от страна на съответните общности.

Box end

2.6 Договор или рамково споразумение?

Един от начините да се подобри ефективността на конкурсните процедури при прилагането на ЗОП е сключването на рамкови споразумения. Рамковото споразумение може да бъде сключено с един или няколко оператора и дава възможност за възлагане на много поръчки без да се повтаря цялата процедура за обществените поръчки.³⁹

Box start

Френско рамково споразумение за екологосъобразно компютърно оборудване

В 2008 г. градската община Дюнкерк в Северна Франция сключи рамково споразумение за доставка на настолни компютри, лаптопи, компютърни работни станции и монитори. Рамковото споразумение е сключено въз основа на икономически най-изгодната оферта. Критериите, използвани при отделните договори, се отнасят за енергийните показатели, екологосъобразното проектиране (за свеждане до минимум на въздействията след края на фазата на използване и улесняване на рециклирането), намаленото съдържание на опасни вещества и обезвреждането на отпадното оборудване. Рамковото споразумение може да се използва също и при ъпгрейд на съществуващото оборудване с цел подобряване на работните показатели.

Box end

Box start

³⁹ Член 32 от Директива 2004/18/ЕО и член 14 от Директива 2004/17/ЕО

С рамкови споразумения се постига икономия на ресурси в Португалия

Португалската национална агенция за обществени поръчки (ANCP) е сключила и администрира национални рамкови споразумения за широк кръг продукти и услуги, включително за доставка на хартия и канцеларски материали, автомобили, строителство и почистване. Понастоящем осем от тези рамкови споразумения включват критерии за екологосъобразност, като чрез тях са реализирани над 50 % от обществените поръчки на ANCP в 2010 г. (както по отношение на броя на поръчките, така и на тяхната стойност). Съвместното действие на тези изисквания в национален мащаб е довело до значителни икономии (оценявани на 168 милиона евро за 2010 г.) — а също е и осигурило възможност за въвеждане на амбициозни критерии за екологосъобразност. Например при сключеното в 2011 г. рамково споразумение за хартия и канцеларски материали са въведени точки въз основа на процента на рециклираната влакнеста маса в продуктите, както и на процента на целулозата, получена от устойчиво стопанисвани гори. До процедурата по рамковото споразумение, което е на стойност 30 милиона евро годишно, са допуснати тридесет дружества.

Box end

Глава 3 — Определяне на изискванията в договора

Резюме

- При определянето на предмета на договора, възложителите имат значителна свобода да изберат какво желаят да бъде доставено. Това дава значителни възможности за включване на екологични съображения, при положение че това се прави без да се изкривява пазарът, т.е. без да се ограничава или затруднява достъпът до пазара.
- Провеждането на задълбочен анализ на потребностите, с участието на съответните заинтересовани лица, ще Ви помогне да определите възможностите за по-голяма екологосъобразност на договора — както и да избягвате излишни покупки.
- Би могло, ако е подходящо, да се зададат стойности на екологичните показатели и изисквания за използване на определени материали или методи за производство.
- Като се даде възможност на оферентите да подават вариантни оферти, това може да допринесе за намиране на икономически най-изгодна оферта, която също така да осигурява и добри екологични показатели.
- Техническите стандарти, екомаркировките, както и наборите от европейски и национални критерии за ЗОП са ценни източници на информация, които могат да бъдат използвани за съставяне на спецификации или дори директно да бъдат включени в конкурсната документация. Но следва да се отбележи, че не е разрешено да се изисква от оферентите да имат регистрация за конкретна екомаркировка.

3.1. Определяне на предмета на договора

В „предмета“ на даден договор се посочва какъв е продуктът, услугата или дейността, която желаете да поръчате. При определянето на предмета на договора обикновено се прави описание на продукта, услугата или дейността, но то може да бъде направено и под формата на функционална дефиниция или на дефиниция, базираща се на работните показатели (вижте раздел 3.2.3).

3.1.1. Правото на избор

По принцип Вие имате свободата да определите предмета на договора по всякакъв начин, който смятате че удовлетворява Вашите потребности. Нормативната уредба за обществените поръчки е насочена не толкова към въпроса какво купуват възложителите, а по-скоро към това как го купуват. По тази причина в директивите за обществените поръчки няма ограничения за предмета на договора като такъв.

От друга страна, обаче, свободата при определянето на предмета на договора не е неограничена. В някои случаи изборът на конкретен продукт, услуга или дейност може да доведе до изкривяване на равноправието при процедурата за обществена поръчка на дружествата от целия ЕС. Затова е необходимо да има някои предпазни ограничения.

Предпазни ограничения се състоят преди всичко във факта, че разпоредбите на Договора за функционирането на ЕС относно недискриминацията, свободата за предоставяне на услуги и свободното движение на стоки са валидни във всички случаи — следователно и при договорите за обществени поръчки под праговете стойности на директивите, или по отношение на някои аспекти на договорите, които не са изрично изяснени в директивите.⁴⁰

На практика това означава, че трябва да осигурите такова определение на предмета на договора, което да не засяга достъпа до конкурсната процедура на други оператори от ЕС или на оператори от страни с еквивалентни права.⁴¹ Второ предпазно ограничение е, че съгласно правилата за обществените поръчки, техническите спецификации не трябва да са определени по дискриминационен начин. Допълнителни указания във връзка с начините за спазване на това задължение при прилагането на екологични спецификации са дадени по-долу в раздел 3.2.

3.1.2. Оценяване на Вашите действителни потребности

Важна стъпка преди началото на възлагателната процедура е да направите оценка на вашите действителни потребности, от гледна точка на потенциалното въздействие върху околната среда. Подробното консултиране с вътрешните или крайните потребители може да покаже, че е възможно да се използват по-малки количества, или да се приложат по-екологосъобразни варианти. В някои случаи най-доброто решение може да е изобщо нищо да не се купува.

Постигането на консенсус относно размера на потребностите може да помогне на възложителите да вземат по-екологосъобразни решения в следващите етапи на процедурата за обществена поръчка. Например, би било много по-лесно да се въведе система за фактуриране без използване на хартия (например електронна система) ако за това предложение има широка подкрепа в съответната организация и ако бъдат направени необходимите административни уточнения. Също така, постигането на приемливо съгласие за приемливата температура на вътрешния въздух в дадена сграда би дало възможност да се зададат параметрите за по-добра енергийна ефективност при договор за реконструкция или за стопанисване на отоплителната инсталация.

Тъй като оценката на потребностите обикновено се провежда преди началото на процедурата за обществена поръчка, възможно е да не разполагате с цялата необходима информация за

⁴⁰ За допълнителна информация относно действащите правила и принципи, вижте Тълкувателното съобщение на Комисията *относно законодателството на Общността, приложимо за възлагане на обществени поръчки, които не се регулират или се регулират частично от разпоредбите на директивите за обществените поръчки* (2006/C 179/02).

⁴¹ Например операторите от страни, участващи в Споразумението за държавните поръчки към Световната търговска организация (WTO Government Procurement Agreement). Списък на тези страни е даден на следния уеб сайт: http://www.wto.org/english/tratop_e/gproc_e/memobs_e.htm

оценяване на въздействието върху околната среда. За да можете да получите представа за въздействието на даден продукт или услуга в рамките на цялостния жизнен цикъл, често е има смисъл да се запознаете със съответните критерии за ЗОП (вижте раздел 3.5) на един по-ранен етап. При други договори е възможно провеждането на пазарен анализ преди процедурата за обществена поръчка да Ви помогне да сведете до минимум въздействието върху околната среда на поръчваните стоки или услуги. Те могат да бъдат равнени с установените от Вас потребности.

3.1.3 Определяне на основните въздействия върху околната среда

При всеки отделен договор има различен набор от потенциални въздействия върху околната среда, които следва да бъдат разгледани. От друга страна, обикновено има някои общи въпроси, съответно при договорите за доставка, за услуги и за строителни работи:

- Договори за доставка:
 - Въздействията върху околната среда на материалите, използвани за изработване на продукта, както и на производствените процеси
 - Използването на възобновяеми суровини при изработването на продукта
 - Потреблението на енергия и вода на продукта при използването му
 - Трайността/продължителността на живота на продукта
 - Възможностите за рециклиране/повторна употреба на продукта след края на живота му
 - Опаковането и транспортирането на продукта

- Договори за услуги:
 - Техническата експертиза и квалификация на персонала да изпълни договора по екологосъобразен начин
 - Продуктите/материалите, използвани при изпълнение на услугата
 - Процедурите за управление, въведени от изпълнителя с цел свеждане до минимум на въздействието на услугата върху околната среда
 - Консумираното количество енергия и вода, както и количеството на генерираните отпадъци при изпълнението на услугата

- Договори за строителни работи:
 - В допълнение към горепосочените съображения, договорите за строителни работи могат да имат значителни въздействия върху околната среда, например във връзка със земеползването или планирането на трафика
 - За някои проекти е необходимо да се проведе официална Оценка на въздействието върху околната среда — и резултатите от нея да се използват при обществената поръчка
 - За допълнителни указания специално за строителните договори вижте Глава 7

Box start

Технико-икономическа оценка за слънчева инсталация в Полша

Град Ченстохова се намира в един от най-слънчевите райони в Полша, със средногодишна слънчева радиация 1 025 kWh /m². За нуждите на местна болница бе организирана обществена поръчка за инсталиране на слънчеви колектори и економайзери (съоръжения, използващи слънчева енергия за загряване на вода). Реализираните от болницата средногодишни икономии на разходи за енергия след влизането в действие на слънчевата инсталация възлизат на 254 000 злоти (63 500 евро).

Box end

3.1.4 Избор на екологосъобразно заглавие за договора

Екологосъобразното заглавие дава възможност на оферентите бързо да се ориентират какво се иска и отправя посланието, че екологичните показатели на продукта или услугата ще бъдат важен елемент в договорените работи.

Box start

Екологосъобразно заглавие в Бремен, Германия

В 2010 г. дружеството, стопанисващо публичната собственост в град Бремен, Германия, публикува конкурсна обява, озаглавена „Рамково споразумение за екологосъобразно офис оборудване“. Конкурсните критерии включват прилагането на мерки за екологично управление и постигане на критериите за екомаркировки, като например критериите от Регламента „Energy Star“ и критериите за екомаркировката „Синия ангел“. В рамковото споразумение могат да участват всички отдели и агенции на градската управа на Бремен. Екологосъобразното заглавие показва от самото начало, че градската управа е възприела екологични приоритети.

Box end

Използването на екологосъобразно заглавие представлява послание не само до потенциалните доставчици, но също и до местната общност, както и до други възложители.

След като сте оценили Вашите реални потребности, провели сте пазарен анализ и сте избрали подходящо заглавие за Вашата поръчка, вече сте готови да разработите спецификация на Вашите изисквания.

3.2. Екологични технически спецификации

3.2.1. Технически спецификации

След като сте определили предмета на договора, необходимо е това да бъде изразено чрез количествено измерими технически спецификации, които да бъдат включени в обявата или в конкурсната документация. Това може да се уподоби на превръщането на скица в картина.

Техническите спецификации изпълняват следните две функции:

- Описват поръчката за информация на участниците в пазара, така че съответните дружества да могат да преценят дали тя представлява интерес за тях. По този начин те дават възможност да се определи равнището на конкуренцията.
- Осигуряват количествено измерими изисквания, които да послужат при оценяването на офертите. Техническите спецификации представляват критериите за минимално допустимо съответствие. Ако те не са съставени ясно и правилно, неизбежно ще доведат до неподходящи оферти. Офертите, които не съответстват на техническите спецификации, трябва да бъдат отхвърлени.

Необходимо е техническите спецификации да бъдат свързани с характеристиките на поръчваната дейност, доставка или услуга — а не с общите капацитетни възможности или качества на оператора.⁴² Също така, много важно е те да бъдат ясни и еднозначно разбираеми за операторите, както и да Ви дават възможност да проверявате съответствието с тях при оценяване на офертите (вижте раздел 3.6). Задължението за прозрачност означава, че техническите спецификации трябва да бъдат ясно обявени в самата конкурсна документация.⁴³

Техническите спецификации могат да бъдат формулирани с позоваване на европейски, международни или национални стандарти, и/или чрез работни показатели или функционалност.⁴⁴ Те могат да съдържат позовавания на подходящи спецификации, определени във връзка с екомаркировки.⁴⁵ Директивите за обществените поръчки Ви дават възможност да формулирате техническите спецификации във връзка с екологичните характеристики на материала, продукта, доставката или услугата.⁴⁶ Например, можете да поставите ограничение за часовото електропотребление на даден компютър; или съответно ограничение за емисиите на автомобил, които да не надхвърлят определено количество замърсители. Би могло да е необходимо също да специфицирате производствените процеси или методи за дадена стока, услуга или дейност — тази възможност е разгледана по-долу в раздел 3.3.

⁴² Приложение VI към Директива 2004/18/ЕО и Приложение XXI към Директива 2004/17/ЕО. Вижте също Дело С-532/06, *Emm. G. Lianakis AG v Dimos Alexandroupolis*, параграфи 25-32.

⁴³ Вижте Дело 225/98 *Commission v France*, параграфи 81-83, при което техническите спецификации, определени само въз основа на класификации във френската нормативна уредба бяха окачествени като непряко дискриминационни.

⁴⁴ Член 23 от Директива 2004/18/ЕО и член 34 от Директива 2004/17/ЕО

⁴⁵ Съображение (29) от Директива 2004/18/ЕО и съображение (42) от Директива 2004/17/ЕО

⁴⁶ Приложение VI към Директива 2004/18/ЕО и Приложение XXI към Директива 2004/17/ЕО.

Box start

Естонско министерство въвежда екологосъобразни спецификации за почистване

Естонското министерство на околната среда организира в 2010 г. конкурсна процедура за услуги за почистване, като включи следните изисквания в своята техническа спецификация:

- Услугите за почистване следва да бъдат изпълнявани съгласно ISO 14001 или негов еквивалент
- Всички пластмасови пликове следва да бъдат биоразградими
- Отпадъците следва да бъдат сортирани (опаковки, органични отпадъци и т.н.)
- Тоалетната хартия и кърпите за ръце следва да са изработени пот рециклирана хартия

Постигнато е намаление на цената на услугата с близо 10 % в сравнение с предходния договор, при който са използвани същите технически спецификации.

Box end

3.2.2. Екологични технически стандарти

Стандартите имат значителна роля при проектирането на продуктите и процесите, като при това много стандарти включват екологични характеристики като например енергопотребление или процедури за управление на отпадъците. Във Вашата спецификация могат директно да бъдат включени позовавания на екологични технически стандарти, което ще Ви помогне ясно да определите предмета на договора. В директивите за обществените поръчки европейските или националните стандарти са посочени като едно от средствата за определяне на спецификациите.⁴⁷ При използване на позоваване на даден стандарт, то следва да бъде придружено от думите „или негов еквивалент“.⁴⁸ Това означава, че офертите използващи еквивалентни постановки (еквивалентни стандарти или еквивалентни решения, които не са сертифицирани съгласно даден конкретен стандарт) следва да бъдат разглеждани от възложителите. За целите на демонстриране на еквивалентност, на оферентите следва да

⁴⁷ Член 23, параграф 3, буква а) от Директива 2004/18/ЕО и член 34, параграф 3, буква а) от Директива 2004/17/ЕО

⁴⁸ Член 23 от Директива 2004/18/ЕО и член 34 от Директива 2004/17/ЕО

бъде разрешено да използват всякакъв вид доказателства (като например техническа документация на производителя или доклад от призната институция).⁴⁹

По своята форма техническите стандарти могат да са от няколко вида. Като се започне от пълните европейски стандарти (ENs), премине се през европейските технически одобрения, общите технически спецификации, международните стандарти и други технически системи за позоваване, създадени от европейските стандартизационни организации, и се стигне до националните стандарти, националните технически одобрения и националните технически спецификации. Стандартите са полезни при обществените поръчки тъй като те са ясни, недискриминационни и обикновено в процеса на разработването им участват широк кръг заинтересовани лица, включително национални власти, екологични организации, асоциации на потребители и представители на съответния отрасъл. По тази причина техническите решения, предлагани в приетите по този начин стандарти, са приемливи за широки кръгове хора.

На европейско равнище стандартите се подготвят от европейските стандартизационни организации: Европейския комитет по стандартизация (CEN), Европейския комитет по електротехническа стандартизация (Cenelec)⁵⁰ и Европейския институт за стандарти в далекосъобщенията (ETSI).⁵¹ Тези организации активно поддържат включването в стандартите на екологични съображения. Например, CEN е разработил „инструментатриум“, използван от съответните отговарящи за стандартите технически комитети, който е известен като Екологичната рамка (Environmental Framework). Съществува Стратегически консултативен орган по околната среда (SABE), който носи цялостната отговорност за осигуряване на координация по екологичните въпроси, включително във връзка с европейската политика в областта на околната среда.⁵² Самата Европейска комисия също подкрепя увеличаването на екологосъобразността на европейските стандарти. Тя е приела съобщение относно включването на екологични аспекти в европейската стандартизация.⁵³

3.2.3 Функционални спецификации или спецификации, основаващи се на желаното действие

В директивите за обществените поръчки изрично се дава възможност на възложителите да избират между използването на спецификации, основаващи се на технически стандарти, и спецификации, основаващи се изисквания във връзка със желаното действие или функционалност.⁵⁴ В спецификациите на база желаното действие или функционалност се описва желаният резултат и какви са неговите очаквани характеристики (например по отношение на качество, количество и надеждност), включително и как те могат да бъдат измервани. При тях не се предписват използваните средства, нито методът на работа на оферента. Оферентът е свободен да предложи най-подходящото решение. Този вид подход на база желания резултат дава повече възможности за пазарна креативност и в някои случаи може да подтикне пазарните участници да разработят новаторски технически решения.

Box start

⁴⁹ Член 23, параграф 4 от Директива 2004/18/ЕО; член 34, параграф 4 от Директива 2004/17/ЕО; вжте също Дело 45/87 *Commission v Ireland*

⁵⁰ Допълнителна информация има на следния уеб сайт: <http://www.cenelec.org>

⁵¹ Допълнителна информация има на следния уеб сайт: <http://www.etsi.org>

⁵² Допълнителна информация е дадена на следния уеб сайт: <http://www.cen.eu/sh/sabe>

⁵³ COM(2004)130 относно включването на екологични аспекти в европейската стандартизация

⁵⁴ Член 23 от Директива 2004/18/ЕО и член 34 от Директива 2004/17/ЕО

Възнаграждаване за постигната енергийна ефективност на училищни сгради в Малта

В град Пемброк, Малта, националната организация, отговаряща за училищата (Foundation for Tomorrow's Schools - FTS) поиска една новоизграждаща се училищна сграда да се самоосигурява с енергия, посредством използването на възобновяеми енергийни източници на място. На оферентите е била дадена възможност да използват различни решения за постигането на тази цел. В спецификацията са били включени някои минимално допустими изисквания, например за енергоефективност и за ефективно използване на водата. За заявяване по време на конкурса на по-добри показатели по време в сравнение с тези изисквания са се давали допълнителни точки. Печелившата оферта включва инсталиране на слънчеви панели и вятърни турбини, които през първите десет месеца на функциониране на инсталацията са генерирали общо 35 000 kWh електроенергия.

Box end

Box start

Специфициране на крайния резултат, но не и на начина на постигането му

Ако желаете да се поддържа определена температура във Вашия офис, един от начините да постигнете това е като зададете много подробна спецификация за отоплителна инсталация. Алтернативна възможност е да заявите, че желаете в офиса Ви да се поддържа постоянна температура от 20 °C и да оставите на доставчиците да предложат различни варианти. В такъв случай доставчиците могат да изберат новаторски отоплителни и вентилационни инсталации, които намаляват зависимостта от фосилни горива.

Box end

При задаването на спецификации, основаващи се на желаното действие, следва внимателно да прецените как ще оценявате и сравнявате офертите по честен и прозрачен начин. Може да поискате от оферента да посочи как ще бъде постигнат желаният резултат със съответното качество, зададено в конкурсната документация. В случай подобен на горепосочения пример бихте могли да поискате от оферентите да опишат как ще се поддържа желаната температура на вътрешния въздух и да представят технически данни, потвърждаващи осъществимостта на предложените от тях методи. Важно е също да обмислите как ще включите конкретните условия от офертата в клаузите на договора. Допълнителни указания по този въпрос са дадени в Глава 6.

3.3 Специфициране на материалите и на методите на производство

Материалът, от който даден продукт е направен, начинът на производство или начинът на изпълнение на дадена услуга или дейност може да обуславя значителна част от неговото въздействие върху околната среда. Съгласно директивите за обществените поръчки, материалите и методите за производство могат изрично да бъдат взети предвид при определянето на техническите спецификации.⁵⁵ От друга страна, обаче, тъй като всички технически спецификации трябва да са свързани с предмета на договора, в тях можете да

⁵⁵ Приложение VI към Директива 2004/18/ЕО и Приложение XXI към Директива 2004/17/ЕО

включите само такива изисквания, които са свързани с производството на продукта и допринасят за неговите характеристики, без да е задължително да са видими.

Както и при всички останали критерии, при специфицирането на материалите или на методите за производство възложителят трябва да осигури спазване на принципите от Договора за функционирането на ЕС за недискриминация, равнопоставено третиране, прозрачност и пропорционалност.

3.3.1. Специфициране на материалите

В качеството си на Възложител, Вие имате право да настоявате купуваният от Вас продукт да бъде изработен от определен материал, или да съдържа известен процент от рециклирани или повторно използвани съставки. Също така можете да уточните, че не трябва да се съдържат материали или химически вещества, вредни за околната среда или за здравето. Това обикновено се прави чрез позоваване на нормативната уредба за ограничаване на опасните вещества, например Директивата, ограничаваща опасните вещества в електрическото и електронното оборудване⁵⁶ или Регламента относно регистрацията и ограничаването на химикали.⁵⁷

Типични случаи на подобни практики при ЗОП са например ограниченията за опасни вещества в почистващите препарати и текстилни изделия, или изискванията за известно процентно съдържание в коприната хартия на рециклирана след употреба хартия.

За да се осигури спазване на принципа за недискриминация, формулиран в Договора за функционирането на ЕС, такива ограничения следва да се базират на обективна оценка на риска. Полезен източник на информация в това отношение са критериите за екомаркировка и за ЗОП, тъй като те се основават на научна информация и оценка в рамките на цялостния жизнен цикъл на материалите и веществата, съдържащи се в съответните продукти или използвани при съответните услуги.

Box start

Поръчване на 100 % рециклирана хартия в България

Българското Министерство на околната среда и водите реши да поръча за своя офис хартия от 100 % рециклирана влакнеста маса. Предварителният пазарен анализ показва, че това преминаване към използването на по-екологосъобразна хартия може да се постигне без увеличение на цената. След успешно приключилата процедура, българският Централен орган за обществени поръчки също сключи рамково

⁵⁶ Директива 2002/95/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 януари 2003 г. относно ограничението за употребата на определени опасни вещества в електрическото и електронното оборудване

⁵⁷ Регламент (ЕО) № 1907/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали

споразумение за доставката на 100 % рециклирана хартия за редица публични ведомства.

Box end

Box start

Унгарска градска управа решава да използва по-безвредни химикали

Кметството на унгарския град Мишколц взе решение да поръчва по-екологосъобразни алтернативи във връзка с редица от своите потребности. Например, за зимното обезледяване на пътната настилка бе взето решение да се замени досега използваният натриев хлорид с калциев магнезиев ацетат, който е с по-слабо корозионно действие и не води до увеличение на съдържанието на натрий в питейната вода. Във връзка с контрола на популациите на комари се предпочитат вещества, които предотвратяват възпроизводството на комарите, вместо химикали които елиминират този вид насекоми. Тези изисквания са включени в техническите спецификации на конкурсната документация на градската управа.

Box end

3.3.2. Производствени процеси и методи

Директивите за обществените поръчки Ви дават възможност да включвате в техническите спецификации за доставки, услуги или строителни работи, изисквания, отнасящи се за производствените процеси и методи. Можете да включвате само такива изисквания, които се отнасят за производството на продукта и обуславят неговите характеристики, без да е необходимо тези изисквания да са видими. Например, можете да поискате електроенергията да се генерира от възобновяеми източници или храната да се произвежда с използване на биологични методи, тъй като тези производствени методи са широко разпространени сред операторите в ЕС. Не е разрешено, обаче, да настоявате за използването на производствен процес, който поради защита като интелектуална собственост или поради други причини може да се използва само от един доставчик — или съответно за доставчици само от една страна или област.

Особено важно значение има принципът на пропорционалността — как може да гарантирате, че Вашите изисквания във връзка с производствените процеси действително допринасят за екологичните цели, чието постигане се стремите да насърчавате? Провеждането на анализ на цялостния жизнен цикъл на стоките, услугите или строителните работи, които поръчвате, ще Ви помогне да определите подходящи спецификации за производствените процеси и методи.

Оценката на цялостния жизнен цикъл (LCA) дава възможност за анализ на въздействието на продуктите върху околната среда от тяхното създаване до края им. По този начин в този анализ се включват добивът и рафинирането на суровини, изработването и другите производствени процеси, цялата фаза на използване и накрая обезвреждането на отпадъците. Провеждането на оценка на цялостния жизнен цикъл (LCA) за конкретен договор е свързано със значителна по

обем допълнителна работа. Обикновено критериите за екомаркировка са съставени на база на такава оценка за съответните продуктови групи и групи услуги и могат да се използват при определянето на подходящи критерии за производствените процеси и методи. При европейските критерии за ЗОП също са отчетени тези констатации и са посочени съответни методи за производство на някои продуктови групи и групи от услуги, включително на електроенергия, храни и мебели.

Box start

Европейската комисия поставя високи изисквания във връзка с доставката на обзавеждане

Европейската комисия включи в договорите си за доставка на обзавеждане (за офиси, помещения за хранене, заседателни зали и детски заведения) екологични изисквания, свързани с цялостния жизнен цикъл. Доставчиците следва да се съобразят с критерии за устойчивост във връзка с всеки етап от жизнения цикъл на съответното обзавеждане, включително по следните въпроси: произход на използваната дървесина, отсъствие на тежки метали, елиминиране на производствените отпадъци, които не се използват повторно на обекта, намаляване на емисиите на летливи органични съединения (VOC) и формалдехид, опаковъчни системи, оптимизация във връзка със задръстванията при транспортиране и складиране, както и използване на интегриран железопътно-автомобилен транспорт. Всеки артикул от офисното обзавеждане следва да придружен от информационен лист относно неговата поддръжка и третирането в края на живота му.

Box end

3.4 Използване на варианти

Вариантите представляват средство за постигане на по-голяма гъвкавост на Вашата спецификация, което може да доведе до предложение за по-екологосъобразно решение. При използването на варианти Вие давате възможност на оферентите да предложат алтернативно решение, което съответства на част от посочените минимално допустими изисквания, но не и на цялостната спецификация. След което както вариантите, така и невариантите оферти се оценяват въз основа на един и същ набор от критерии за оценка, за да се определи кое предложение е икономически най-изгодно.

Такъв подход може да е от полза, например, ако не сте сигурни как даден алтернативен продукт или услуга ще се отрази върху разходите, или примерно дали въвеждането на по-високи изисквания за изолация в договор за строителни работи няма да предизвика отлагане на срока за тяхното завършване. Също така, можете да дадете възможност на оферентите да подадат повече от една оферта — съответно със стандартно и с вариантно решение.

За да можете да приемате варианти в процедура за обществена поръчка, необходимо е да извършите следното:⁵⁸

- Да посочите в обявата за договор, че ще се приемат варианти
- Да специфицирате минимално допустимите изисквания, на които трябва да отговарят вариантите

⁵⁸Член 24 от Директива 2004/18/ЕО и член 36 от Директива 36/17/ЕО

- Да посочите специфични изисквания за представяне на варианти в офертите (като например изискване за отделен плик, с посочване на варианта, или условие, че вариантното решение може да се предложи само в комбинация с невариантно предложение)
- Да изберете изпълнителя, предложил икономически най-изгодната оферта (MEAT)

3.5 Използване на критерии за екомаркировка и критерии за ЗОП

Европейските критерии за ЗОП са предназначени да бъдат включвани директно в конкурсни документи и съдържат информация за методи за верификация на изпълнението. Те редовно се актуализират и постепенно се превеждат на всички официални езици в ЕС.

Както е отбелязано в раздел 1.4, наборите от критерии за екомаркировка и европейските и националните критерии за ЗОП представляват полезни източници на информация във връзка с разработването на Вашите конкурсни изисквания.

Екомаркировките могат да бъдат използвани по два различни начина във връзка с техническите спецификации:⁵⁹

- Като източник на информация за съставянето на Вашите технически спецификации за определяне на характеристиките на поръчваните стоки или услуги
- При проверката на спазването на тези изисквания, като приемете наличието на екомаркировка за едно от възможните доказателства за съответствие с техническите спецификации

3.5.1 Условия за използване на екомаркировките

За да можете да използвате екомаркировки във връзка с техническите спецификации, трябва да са изпълнени следните условия:

- Те трябва да са подходящи за дефиниране на характеристиките на съответния продукт или услуга. Това означава, че могат да се използват само тези спецификации на екомаркировки, които са свързани с предмета на договора. Ако екомаркировките съдържат критерии, отнасящи се за общата практика на управление на дружеството, произвеждащо продукта или изпълняващо услугата, тези критерии обикновено не са подходящи за включване в техническите спецификации.
- Изискванията за съответната екомаркировка трябва да се основават на научна информация.
- Изискванията трябва да са били приети с подход включващ широко обществено участие (participatory approach),⁶⁰ и да са достъпни за всички заинтересовани страни.

⁵⁹ Възможното използване на екомаркировките във връзка с оценяването на критериите за избор на изпълнител е разгледано в Глава 5.

Нямате право да изисквате от оферентите да са регистрирани в рамките на дадена схема за екомаркировка, и винаги трябва да приемате еквивалентни начини за удостоверяване на съответствието с Вашите изисквания (като например техническа документация на производителя или протокол от изпитвания, проведени от призната институция).

Box start

Градска управа в Дания възприема критериите за екомаркировка

Управата на датския град Колдинг успешно е включила критерии за екомаркировка на ЕС, както и за други видове екомаркировка, във всичките си обществени поръчки, попадащи в обхвата на тези екомаркировки. Съответните критерии от екомаркировките са включени директно в техническите спецификации и/или в критериите за оценка. Обявено е, че копие от удостоверението за екомаркировка се приема като пълно доказателство, че критериите са спазени, но че ще се приема също и алтернативна документация. Проведените неотдавна конкурси с използване на критерии за екомаркировки включват конкурси за копирна хартия, униформи, перилни услуги (по отношение на използвания перилен препарат), печатарски услуги (по отношение на използваната хартия, както и за хартия тип „тишу“ и за стопанисване на автомобилния парк (по отношение на използваните смазочни материали).

Box end

Box start

Чешки зелени обществени поръчки включват продукти с екомаркировка

С решение на чешкото правителство от 2010 г. бе утвърдена инструкция до министерствата да включват екологични критерии в конкурсите за обществени поръчки. Същата практика е препоръчана и на други държавни институции, като на Министерството на околната среда е възложено да събира данни за съответната дейност. Разработени са конкретни методики за поръчване на компютърна техника и на мебели, имащи намалено въздействие върху околната среда. Най-новите данни показват, че министерствата изразходват годишно около 20 милиона евро за продукти с екомаркировка, като най-голям дял сред тях имат котлите, компютърната техника, хартията и канцеларските материали.

Box end

3.6 Верифициране на съответствието

Независимо дали за разработването на Вашата спецификация използвате технически стандарти, екомаркировки, европейски или национални критерии за ЗОП, трябва да обърнете специално внимание на начина, по който ще верифицирате твърденията на оферентите за съответствие с изискванията. Необходимо е предварително да посочите във Вашата конкурсна документация видовете доказателства за съответствие, които оферентите могат да използват.

⁶⁰ В член 23, параграф 6 от Директива 2004/18/ЕО е посочено, че в процедурата за приемане на екомаркировките следва да могат да участват всички заинтересовани страни, като например правителствени институции, потребители, производители, дистрибутори и екологични организации.

Често за тази цел се подготвя индикативен списък и се посочва, че ще бъдат приемани също и други еквивалентни форми на доказателства.

Често екологичните изисквания са сложни и за оценяване на съответствието в някои случаи може да е необходима техническа експертиза. От друга страна, за голяма част от екологичните спецификации съществуват средства за удостоверяване на съответствието, без да е необходимо участие на технически експерти.

Например:

- Европейските и другите видове критерии за ЗОП са свързани **със задължителна нормативна уредба в областта на екологията**, която трябва да бъде спазвана от всички оператори в ЕС, например Директивата, ограничаваща опасните вещества в електрическото и електронното оборудване, Регламента относно регистрацията и ограничаването на химикали или Регламента относно класификацията, етиктирането и опаковането на вещества и смеси. По принцип оферентите би трябвало да разполагат с доказателства за съответствие с тези нормативни актове, или със съответното им национално транспониране, тъй като това е основно изискване за развиването на съответна стопанска дейност в ЕС.
- При използване на критерии, заимствани от **екомаркировка**, за продуктите или услугите имаща такава екомаркировка се счита, че съответстват на изискванията. Такова съответствие може също да се докаже с техническа документация или декларация от страна на производителя, доставчика или изпълнителя на услугата.
- Полезен начин за определяне на съответствието могат да са **екологичните декларации за продукти**. Те съдържат информация за въздействията върху околната среда по време на цялостния жизнен цикъл на даден продукт или услуга. За екологичните декларации за продукти съществува стандарт на ISO⁶¹ и би могло да се направи позоваване на него или на еквивалентни стандарти.
- При прилагане на екологични технически стандарти, можете да използвате процедурите за оценка на съответствието, които са въведени за съответните стандарти, като приемете наличието на **сертификация** като една от възможните форми за доказване, че продуктът съответства на изискванията. В различните стандарти са предписани различни видове системи за сертификация, които би трябвало да са посочени на уеб сайта на съответната стандартизационна организация.

⁶¹ Стандарт ISO/TR 14025 *Environmental labels and declarations - Type III environmental declarations - Principles and procedures (Маркировки и декларации за въздействието върху околната среда — Декларации от тип III — Принципи и процедури)*

В Глава 5 се съдържа допълнително разглеждане на верификацията във връзка с критериите за оценка, въз основа на съответната съдебна практика на Съда на Европейския съюз.

Глава 4 — Подбор на доставчици, предоставящи услуги дружества и изпълнители

Резюме

- Възможно е да бъдат изключени дружествата, нарушили екологичната нормативна уредба, ако това представлява професионално нарушение съгласно националното законодателство.
- Във връзка с критериите за технически капацитет, добри възможности за включване на екологични съображения има при разглеждането на досегашния опит на дружеството и на професионалната квалификация на неговия персонал.
- С оглед да се провери доколко дружествата могат да изпълняват предписаните в договора мерки за управление по въпросите на околната среда, възложителите могат да поискат от тях да докажат своя технически капацитет в това отношение.
- Като едно възможно (но не изключително) средство за доказване на такъв технически капацитет може да се използва наличието при изпълнителя на системи за управление по въпросите на околната среда, например EMAS. Не е разрешено поставянето на изискване за съответствие с някоя конкретна система за управление по въпросите на околната среда.

4.1. Въведение

Критериите за подбор имат отношение към възможностите на стопанските оператори да изпълнят договора, за който кандидатстват. При оценяването на способността за изпълнение на даден договор, възложителите могат да вземат под внимание конкретния опит и компетентност във връзка с екологичните аспекти, имащи отношение към предмета на договора. Също така, възложителите могат да изключват оператори, нарушили в някои случаи екологичната нормативна уредба, и — само по отношение на договорите за услуги и строителни работи — специално да искат информация за тяхната способност да прилагат мерки за управление по въпросите на околната среда при изпълнението на договора.

4.2. Критерии за изключване

Критериите за изключване са свързани с такива обстоятелства, при които може да попадне даден оператор, които обичайно стават причина възложителите да не поддържат делови отношения с него.⁶²

⁶² Например, ако операторът:

Пълен списък на случаите, при които даден възложител **може** да изключи оператор от участие в конкурсна процедура, е даден в директивите за обществените поръчки. В някои особено сериозни криминални случаи изключването е задължително.⁶³

При наличие на поведение на оператор, причинило вреда на околната среда, под внимание могат да се вземат два от случаите, предвидени при критериите за изключване:

- Наличие на влязла в законна сила присъда за правонарушение в областта на професионалното поведение⁶⁴ или
- Наличие на доказано тежко професионално нарушение⁶⁵

Ако според националното законодателство неспазването на екологичната нормативна уредба представлява професионално нарушение, това дава възможност съответното дружество да бъде изключено от конкурса. Но това основание за изключване не може да се използва от възложителите, ако няма национална разпоредба, която да приравнява конкретното провинение с професионално нарушение. Нещо повече, при прилагане на това основание за изключване, публичният орган трябва да вземе под внимание принципа на пропорционалност и за тази цел да разгледа всички съответни обстоятелства и евентуалните предприети от стопанския оператор мерки за коригиране на отрицателната ситуация, засягаща неговото съответствие с изискванията на конкурса (например да се разгледа преди колко време се е случило професионалното нарушение, дали причинилите нарушението служители са все още в дружеството и т.н.). Много възложители изискват кандидатите или оферентите да подпишат декларации, с цел да се гарантира че спрямо тях не съществува никое от основанията за изключване.

Box start

Изключване от конкурси за обществени поръчки заради нарушение на екологичната нормативна уредба

Например, въз основа на директивите за обществените поръчки, ако дадено дружество за обезвреждане на отпадъци нееднократно е нарушило екологичните разпоредби, и това е довело до налагане на глоби, то би могло да бъде изключено на основание на тежко професионално нарушение. Но това е възможно само при условие, че в националното законодателство неспазването на екологичните разпоредби се определя като професионално нарушение.

Box end

-
- банкрутира или е в ликвидация,
 - допуснал е сериозно професионално провинение,
 - не е заплатил данъци или професионални осигуровки.

⁶³ Например ако операторът или някой от неговите представители е осъден за участие в престъпна организация, за корупция, измама или пране на пари (член 54 от Директива 2004/17/ЕО и член 45 от Директива 2004/18/ЕО)

⁶⁴ Член 45, параграф 2, буква в) от Директива 2004/18/ЕО и член 53, параграф 3 от Директива 2004/17/ЕО

⁶⁵ Член 45, параграф 2, буква г) от Директива 2004/18/ЕО и член 54, параграф 4 от Директива 2004/17/ЕО

4.3. Критерии за подбор

4.3.1. Екологичен технически капацитет

В директивите за обществените поръчки е даден изчерпателен списък на видовете доказателства, които могат да бъдат поискани от възложителя за проверка на техническия капацитет на дружествата да изпълнят съответния договор.⁶⁶

Екологичната техническа компетентност би могло да включва техническа компетентност за свеждане до минимум на генерирането на отпадъци, за предотвратяване на разсипването или изтичането на замърсители, за намаляване на потреблението на гориво или за свеждане до минимум на смущенията на природни местообитания. Практически погледнато, това се засяга следните въпроси:

- Има ли дружеството предишен опит в изпълнението на договори, свързани с екологията?
- Дали дружеството разполага или може да наеме персонал с необходимата образователна и професионална квалификация, както и опит в областта на екологичните елементи на договора?
- Има ли дружеството достъп до необходимото техническо оборудване за опазване на околната среда?
- Има ли дружеството възможности да осигури качествено изпълнение на екологичните аспекти на договора (например достъп до съответните технически организации и мерки)?

Полезен инструмент за включване на екологични критерии в групата критерии за технически капацитет е **информацията за вече изпълнени договори** от съответното дружество. Можете да използвате този критерий за да питате за миналия опит на дружествата при изпълнение на договори с подобни екологични изисквания. Във връзка с това е необходимо ясно да посочите какъв вид информация се смята за свързана с този въпрос и какви доказателства следва да бъдат посочени.

Box start

Проектиране и изграждане на екологична сграда

Ако във връзка с изграждането на нова обществена сграда даден възложител иска да осигури тя да има най-високи екологични показатели, би било разумно възложителят да поиска от кандидатстващите за нейното проектиране архитекти да представят

⁶⁶ Член 48 от Директива 2004/18/ЕО. В член 53 и член 54 от Директива 2004/17/ЕО се изисква подборът на участниците в конкурса да се прави в съответствие с „обективни правила и критерии, които да се предоставят на заинтересованите стопански оператори при поискване.“

доказателства за своя предишен опит при проектирането на подобни сгради. Такова доказателство би могло да бъде например референция от предишен клиент от публичния или частния сектор.

Също така, ако е необходимо изграждането на общинско съоръжение в екологично чувствителна зона, възложителят може да поиска доказателство, че дружеството има предишен опит да изпълнява строителни проекти при подобни условия.

Box end

В други случаи екологичните аспекти могат да бъдат взети предвид чрез разглеждане на образователната и професионална квалификация на персонала, отговарящ за изпълнението на договора. Тези качества са особено важни в договорите, при които екологичните цели могат да се постигнат само при наличие на подходящо обучен персонал.

Box start

Осигуряване на професионална компетентност на отстранителите на азбест

Все още в много сгради в Европа съществуват азбестови изолации. При изпълнението на ремонтни работи по такива сгради, важно е азбестът да бъде отстраняван по безопасен начин от квалифициран персонал. За да осигуряват удостоверяване на такава компетентност, някои държави членки са въвели схеми за лицензиране на изпълнителите, които са се специализирали в тази дейност. Включването в критериите за подбор на изискване изпълнителите да имат умения за такава дейност, както е засвидетелствано в лиценза, издаден от съответната институция или чрез еквивалентно доказателство, има важно значение за свеждане до минимум на свързаните с такава дейност рискове за здравето и околната среда.

Box end

И накрая, само по отношение на поръчките за услуги и за строителни работи, директивите за обществените поръчки Ви дават възможност специално по време на стадия на подбора да поискате информация за мерките за управление по въпросите на околната среда, които дружеството ще може да прилага при изпълнението на договора.⁶⁷ Това е ограничено само по отношение на „подходящите случаи“, така че ако съответната поръчка не поражда необходимост от прилагане на мерки за управление на околната среда, не можете да искате от дружеството информация за неговите възможности да ги прилага. Но, например, ако запитате във връзка със строителен договор какви са възможностите на съответното дружество да прилага мерки за пестене на енергия, тези мерки могат да се считат за свързани с предмета на договора. Един от начините за демонстриране на компетентност за прилагане на такива мерки е наличието на сертифициране в рамките на система за управление по въпросите на околната среда.⁶⁸

⁶⁷ Член 48, параграф 2, буква е) от Директива 2004/18/ЕО и член 52, параграф 3 от Директива 2004/17/ЕО

⁶⁸ Член 50 от Директива 2004/18/ЕО и член 52, параграф 3 от Директива 2004/17/ЕО — като съответно е необходимо да се приемат и други доказателства за компетентност за прилагане на еквивалентни мерки за управление на околната среда.

4.3.2. Системи за управление по въпросите на околната среда

Всяка организация (публична или частна), която желае да подобри своите екологични показатели, може да реши да прилага система за управление на околната среда.

Системите за управление на околната среда представляват организационни инструменти, имащи за цел подобряване на екологичните показатели на прилагащата ги организация. Те дават възможност на организациите да имат ясна картина за своите въздействия върху околната среда, помагат им да вземат под внимание и да управляват успешно значителните въздействия, по посока на непрекъснато подобряване на екологичните показатели. Съответни области за подобрение могат да са: използването на природни ресурси, например вода и енергия; обучението на служители; използването на екологосъобразни методи за производство, както и закупуването на екологосъобразни офисни материали.

Ако дадена организация прилага система за управление на околната среда, тя може да поиска да бъде сертифицирана в рамките на една от двете основни системи за управление на околната среда в ВС: Схемата на Общността за управление на околната среда и одит (EMAS),⁶⁹ или европейския и международен стандарт за системите за управление на околната среда (EN/ISO 14001). Схемата EMAS се използва предимно от организации със седалище в ЕС или в Европейското икономическо пространство, въпреки че може да се използва също и от организации и обекти, разположени в други страни. Стандартът на ISO може да се прилага от организации в целия свят. В Европа има около 89 000 организации сертифицирани по ISO 14001 и около 4 500 организации и 7 500 обекта, сертифицирани по EMAS.

Сертифицирането по EMAS включва изискванията от EN/ISO 14001, както и допълнителни елементи, свързани с прегледа и одитирането, участието на служителите в съответните дейности, непрекъснато подобряване на екологичните показатели, както и комуникацията с обществеността и служителите.

4.3.3. Системи за управление по въпросите на околната среда и технически капацитет

В директивите за обществените поръчки изрично е отбелязано, че мерките за управление по околната среда могат да служат като доказателство от страна на дружествата при демонстрирането на техния технически капацитет при поръчки за услуги и строителни работи, в подходящите случаи.⁷⁰ Подходящи случаи са тези, при които характерът на строителните работи и/или услугите обуславя прилагането на мерки или схеми за управление по въпросите на околната среда при изпълнението на публичен договор. Естествено, тези мерки са пряко свързани с изпълнението на договора. Не е разрешено да се изисква съответствие с такива

⁶⁹ Регламент (ЕС) № 1221/2009 относно доброволното участие на организации в Схемата на Общността за управление по околна среда и одит (EMAS)

⁷⁰ Съгласно член 48, параграф 2, буква е) от Директива 2004/18/ЕО, „за обществените поръчки за строителство и обществените поръчки за услуги и само в подходящите случаи, посочване на мерките за управление на околната среда, които стопанският оператор ще може да приложи при изпълнение на поръчката“ може да се използва от възложителя като критерий за подбор. В член 50 от Директива 2004/18/ЕО и член 52, буква 3 от Директива 2004/17/ЕО има позоваване на стандартите за управление по въпросите на околната среда, като например EMAS.

критерии за подбор, които не са свързани с изпълнението на договора. Като доказателство за възможностите на дружеството да прилага мерки за управление по въпроси на околната среда могат да се използват сертификати по EMAS. Следва да се признават също и сертификати по EN/ISO 14 001 или други системи, съответстващи на международните или европейски стандарти за сертифициране за управление по въпросите на околната среда. Възможно е също дружествата, дори и ако нямат сертификация, да могат да демонстрират, че те прилагат еквивалентни мерки за управление по въпросите на околната среда. Важното е по същество какви мерки се прилагат и Вие следва да разглеждате съответните данни, представени за да удостоверят това.

Това означава, че възложителите нямат право да изискват от дружествата да имат регистрация по EMAS или ISO, или да съответстват (изцяло) на изискванията за такава регистрация.

Използването на система за управление по въпросите на околната среда (EMS) не се ограничава до представяне на доказателство за техническите възможности за изпълнение на мерки за такова управление. Ако даден възложител зададе други екологични критерии за подбор, каквито възможности са споменати в раздел 4.3.1 (например изисквания относно техническото оборудване или обучението на персонала), наличието на сертификация за дадена EMS би могло, ако тази сертификация съдържа съответна информация по конкретните изисквания, да служи като доказателство за наличието на такъв капацитет.

Тук отново следва да се изтъкне, че е важно да се отчитат действителните елементи на техническия капацитет, обхванат от такива схеми, които са от значение за предмета на договора, а не просто наличието на сертифициране, извършено от трета страна.⁷¹ При задаването на изискванията за мерки за управление по въпросите на околната среда следва да се има предвид принципът на пропорционалност — например ако поръчката е на малка стойност и с малко въздействие върху околната среда, възможно е тя да не е подходяща за такива изисквания.

Box start

Литовското пътно управление (LRA) изисква екологичен капацитет

При възлагането на договори за изграждане на пътища и магистрали, Литовското пътно управление изисква доказателства за възможности за прилагане на системи за управление по въпросите на околната среда. Това се оценява като част от критериите за технически капацитет, като за целта се приема сертификация по EMAS, ISO 14001 или друга еквивалентна сертификация или доказателство.

Box end

⁷¹ В Дело T-331/06 *Evropaiki Dynamiki v European Environment Agency*, (параграф 76) Съдът на Европейския съюз прецени, че наличието на верификация от трета страна може да бъде основание за присъждане на повече точки при оценяване на качеството на системата на дружеството за управление по въпросите на околната среда (EMS). Допълнително този въпрос е разгледан в Глава 5.

Глава 5 — Оценяване на офертите

Резюме

- Възможно е да се прилагат екологични критерии за оценка, при условие че тези критерии:
 - са свързани с предмета на договора
 - не дават възможност за неограничена свобода на избор от страна на възложителя
 - изрично са споменати в обявата и конкурсната документация, заедно с тяхната тежест и евентуални подкритерии
 - не представляват критерии за подбор (например относно опита или капацитета като цяло)
 - съответстват на основните принципи на законодателството на ЕС
- На стадия на оценяването можете да присъждате точки, отразяващи по-точно екологичните показатели в сравнение с минимално допустимите изисквания от спецификациите. Няма ограничение за максималната тежест, която можете да определите за екологичните критерии.
- Възприемането на подход с „остойностяване въз основа на жизнения цикъл“ дава възможност да се установят истинските разходи във връзка с договора. Отчитането във Вашата оценка на разходите за потребление на енергия и вода, за поддръжка, както и за обезвреждане на отпадъците, може да покаже че по-екологосъобразното решение е също и по-евтино в рамките на цялостния жизнен цикъл.

5.1. Общи правила за възлагане на договор

5.1.1. Критерии за оценка

Във фазата на възлагането възложителят оценява качеството на офертите и сравнява разходите.

При оценяването на качеството на офертите се използват предварително определени и публикувани критерии за оценка, чрез които се определя коя оферта е най-добра. Съгласно директивите за обществените поръчки, имате два варианта за действие: можете да сравните офертите по цена и да определите коя е офертата с най-ниска цена, или можете да предпочетете **„икономически най-изгодната оферта“** (MEAT), като в този случай освен цената се вземат под внимание и други критерии за оценка.

Допълнителните критерии за оценка при подхода MEAT могат да включват и екологични критерии. И наистина, посоченото в неизчерпателния списък на съответни примери в директивите за обществените поръчки дава възможност на възложителите да оценяват: Качеството, цената, техническите достойнства, естетическите и функционалните характеристики, екологичните характеристики, експлоатационните разходи, икономическата ефективност, сервизното обслужване и техническата помощ, датата на предаване и продължителността на периода за доставка или цялостно завършване.

Не е задължително всеки отделен критерий за оценка да е свързан с икономическа изгода за възложителя.⁷² Възможно е стойността на дадена оферта от гледна точка на възложителя да се влияе и от фактори, които не са чисто икономически, включително и от редица екологични фактори.

Тъй като най-добрата оферта обикновено се определя въз основа на няколко различни подкритерии, можете да използвате редица техники за сравняване и определяне на тежестта на различните подкритерии. Тези техники включват матрични сравнения, относителни тежести и системи с бонуси/антибонуси.

Всеки възложител може да определя кои критерии да прилага и каква тежест да даде на всеки от тях. Някои ключови правила във връзка с критериите за оценка са разработени в съдебната практика:

1. Критериите за оценка трябва да са свързани с предмета на договора

Възложителите са свободни да определят предмета на договора и да изберат съответни критерии за оценка, но не е разрешено да прилагат критерии за оценка, които са свързани със съображения, които не влизат в обхвата на конкурсната процедура.

Box start

Присъствие или отсъствие на връзка

Европейският съд, в свое решение по дело относно покупка на автобуси (делото „Concordia“) постанови, че критериите за оценка във връзка с емисиите на азотни оксиди и нивото на шум на автобусите, предназначени за градския транспорт, съответстват на изискването да са свързани с предмета на договора.⁷³

В друго съдебно решение относно покупката на електроенергия, използването на критерий за количеството на електроенергията от възобновяеми източници, генерирана **в повече** от очакваното потребление на възложителя, Съдът е определил това като недопустимо, защото не е свързано с предмета на договора.⁷⁴

⁷² Вижте Дело C-513/99 *Concordia Bus Finland Oy Ab v Helsingin kaupunki*, параграф 55 (делото „Concordia“)

⁷³ Решение на Съда на Европейския съюз по Дело C-513/99 *Concordia Bus*, параграф 65

⁷⁴ Решение на Съда на Европейския съюз по Дело C-448/01 *EVN AG & Wienstrom GmbH v. Austria*. Следва да се отбележи, обаче, че от друга страна Съдът е приел възможността за въвеждане на критерий за

Box end

2. Критериите за оценка не трябва да осигуряват неограничена възможност за избор

Критериите за оценка по никакъв начин не трябва да осигуряват на възложителя неограничена възможност за избор.⁷⁵ Това означава, че те трябва да дават обективна основа за сравняване на офертите и да са адекватно конкретни. По думите на Съда, критериите за оценка трябва да бъдат формулирани по такъв начин, че да дават възможност на всички „информирани в разумна степен добре и усърдни оференти“ да ги интерпретират по един и същ начин.⁷⁶

Box start

Конкретност и измеримост на критериите за оценка в делото „Concordia“

В случая с автобусите на дружеството Concordia, преди оценката на офертите Община Хелзинки е определила и публикувала система за даване на допълнителни точки при постигането на определено ниво на шума и на емисиите на азотни оксиди.⁷⁷ Тази система е счетена от Съда за адекватно конкретна и обективна.

Box end

Допълнителен елемент на изискването за обективност на критериите за оценка е свързан с **възможността за верификация**. Ако критериите са свързани с фактори, които не могат да бъдат верифицирани от възложителя, би било трудно да се докаже, че са приложени по обективен начин.

Box start

Възможността за верификация на критериите за оценка в случая EVN Wienstrom

В случая *EVN Wienstrom*⁷⁸ възложителят е приложил критерий за оценка, свързан с генерирането на електроенергия от възобновяеми източници, без да иска някакво доказателство от оферентите за използването от тях енергийни източници. Съдът на Европейския съюз счете, че това нарушава принципите за равнопоставено третиране и прозрачност, тъй като възложителят не е имал нито намерение, нито възможност да провери до каква степен доставчиците съответстват на този критерий за оценка.

Box end

оценка, свързан с количеството на електроенергията, генерирана от възобновяеми източници (като част от електроенергията, действително доставяна на възложителя).

⁷⁵ Вижте Дело 31/87 Gebroeders Beentjes BV v Нидерландия, параграф 26; Дело C-513/99 Concordia Bus, параграф 69

⁷⁶ Дело C-19/2000 SIAC Construction Ltd v County Council of the County of Mayo, параграф 42

⁷⁷ В този случай, допълнителни точки са давани, наред с други критерии, за специфични емисии на азотни оксиди под 4 g/kWh (+2,5 точки/автобус) или под 2 g/kWh (+3,5 точки/автобус) и за ниво на външния шум под 77 dB (+1 точка/автобус).

⁷⁸ Дело C-448/01 EVN AG & Wienstrom GmbH v. Austria

3. Критериите за оценка трябва предварително да са обявени

В директивите за обществените поръчки се изисква критериите за оценка да бъдат формулирани или в обявата за конкурса, или в конкурсната документация. Степента на подробност, с която трябва да бъдат обявени критериите за оценка е допълнително изяснена в съдебната практика. В обявата или в документацията трябва да бъде посочено:

- Дали договорът ще бъде възложен въз основа само на най-ниската цена, или целта е да се определи икономически най-изгодната оферта (MEAT)
- Кои критерии и подкритерии ще се прилагат (ако се използва подходът за определяне на икономически най-изгодната оферта — MEAT)⁷⁹
- Каква тежест ще се дава на всеки критерий при оценката.⁸⁰ В случаите, при които възложителят може да покаже, че такова задаване на тежест не е възможно, критериите за оценка могат да бъдат подредени по важност в низходящ ред.⁸¹

4. Критериите за оценка не трябва да са критерии за подбор

Критериите за оценка не трябва да се отнасят за въпроси, които могат по-добре да бъдат оценени в стадия на подбор, или вече са били оценени при този стадий. Това изключва възможността за критерии за оценка, отнасящи се например за предишния опит на оферентите или за техните технически или финансови възможности.⁸²

5. Критериите за оценка трябва да съответстват на законодателството на ЕС

Критериите за оценка трябва да съответстват на основните принципи на законодателството на ЕС. Съдът на Европейския съюз изрично е изтъкнал важното значение на принципа на недискриминация, който е в основата на други принципни постановки, като например свободата за изпълнение на услуги или свободата за създаване на стопански субекти.

Box start

Разграничението между конкретност и дискриминация в делото „Concordia“

Въпросът за дискриминацията бе специално повдигнат в делото „Concordia“. Едно от възраженията на дружеството за автобусен транспорт „Concordia“ бе, че определените от Община Хелзинки критерии са дискриминационни, защото общинското дружество НКЛ единствено е разполагало с автобуси за газово гориво, които могат да спечелят максималния брой точки по този критерий. Съдът на Европейския съюз постанови, че фактът че максималната оценка по критериите за оценка, определени от възложителя,

⁷⁹ Дело C-532/06 Lianakis и други v Dimos Alexandroupolis и други, параграф 38

⁸⁰ Дело C-532/06 Lianakis и други v Dimos Alexandroupolis и други, параграф 38. В Дело C-331/04 ATI EAC и други v ACTV Venezia Spa, Съдът на Европейския съюз потвърди, че не е необходимо предварително да се задава тежестта на подточките на даден критерий за оценка.

⁸¹ Член 53, параграф 2 от Директива 2004/18/ЕО, член 55, параграф 2 от Директива 2004/17/ЕО.

⁸² Дело C-532/06 Lianakis и други v Dimos Alexandroupolis и други, параграфи 25—32

е постигната от само едно дружество, сам по себе си не прави тази ситуация дискриминационна. При определянето дали даден критерий е дискриминационен трябва да бъдат взети под внимание всички факти по съответния случай.⁸³

Box end

5.2 Прилагане на екологични критерии за оценка

Нормативната уредба дава значителни възможности за използване на екологични критерии за оценка и могат да се използват няколко различни методи и подходи:

5.2.1 Спецификации или критерии за оценка?

При определянето дали дадена екологична характеристика да бъде включена под формата на минимално допустимо изискване (т.е. в спецификация) или предпочитание (т.е. в критериите за оценка) следва да се вземат предвид няколко съображения. Включването в критериите за оценка е подходящо, например, ако не сте сигурни какви биха били цените и пазарната разполагаемост на продуктите, строителните работи или услугите, съответстващи на определени екологични цели. Като включите тези фактори в критериите за оценка, можете да съпоставите с други фактори, включително с цената.

Друга възможност е да зададете в техническите спецификации **минимално допустими работни показатели**, и в същото време при стадия на възлагането да **присъждате допълнителни точки** за работни показатели, по-добри от минимално допустимите. Този вид подход се използва успешно от редица възложители и дава възможност за постигане на известна гъвкавост при зелените обществени поръчки.

Box start

Поръчка за екологосъобразни компютърни продукти в Мюнхен

В обществена поръчка от 2010 г. в Мюнхен са включени поредица от екологични критерии във връзка с енергопотреблението, използването на вредни вещества и шумовите емисии, въз основа на екомаркировката „Синия ангел“ и енергийния етикет „Energy Star“. Някои критерии са включени като минимално допустими изисквания в спецификациите, в комбинация с допълнителни точки при фазата на възлагането за по-добри показатели. Общият брой на точките за екологичните и качествените показатели е разделен на цената и по този начин е получен окончателният резултат за определяне на съотношението „ценност/цена“. Освен това, конкурсът е бил разделен на няколко лота, за да се даде по-добър шанс на малки и средни предприятия да спечелят част от поръчката.

Box end

⁸³ Един от фактите по това дело е, че тъжителят е спечелил поръчка по друг лот, в който е присъствало същото изискване за превозни средства, използващи газово гориво.

5.2.2 Подходи, включващи задаване на тежестта на критериите

Чрез задаването на тежестта на всеки от критериите за оценка се определя какво ще е неговото влияние в окончателната оценка. Тежестта, която се дава на екологичните критерии за оценка, би могла да зависи от това до каква степен екологичните аспекти са вече взети под внимание в спецификациите. Ако в спецификациите са включени големи екологични изисквания, съответните критерии могат да са с по-малка тежест, и обратно.

Няма ограничение за максималната стойност на тежестите на екологичните критерии.⁸⁴ За определянето на подходящи стойности на тежестта следва да бъде взето предвид следното:

- Колко голямо е значението на екологичните цели при съответната поръчка в сравнение с други съображения, като например цената и качеството като цяло
- До каква степен тези съображения се отчитат чрез критериите за оценка (било в комбинация със спецификациите или самостоятелно), чрез критериите за подбор или чрез клаузи за начина на изпълнение на договора
- Какво количество точки можете да си „позволите“ да дадете на стадия на възлагането — това зависи от конкретния продукт/услуга и от пазарните условия. Например, ако по отношение на даден продукт няма големи различия в цените, но екологичните показатели могат да са много различни, има смисъл да се дават по-голямо количество точки за оценка на екологичните характеристики.

Box start

Екологосъобразно и безвредно за здравето чистене в Тоскана

При провеждането на конкурс за обществена поръчка за услуги за почистване, Агенцията за опазване на околната среда в Тоскана (ARPAT) е разгледала офертите, прилагайки подход за избор на най-изгодната оферта от икономическа и екологична гледна точка. Определеният максимален брой точки е бил съответно 40 точки за цената и 60 точки за качеството. В критериите за качество са включени екологосъобразни техники за почистване, намалено количество на опаковките, екологичните показатели на продуктите (т.е. делът на продуктите, съответстващи на изискванията на етикетите от Тип I по ISO или на еквивалентни изисквания) и качеството на програмите за екологично обучение.

Box end

⁸⁴ При делото на *EVN Wienstrom (C-448/01)* бе констатирано, че тежестта от 45 % на общия брой точки за критерий, свързан с електропроизводството от възобновяеми източници, е приемлива, при условие че са спазени другите условия по отношение на критериите за оценка.

5.2.3 Използване на екомаркировки

Екологичните критерии при екомаркировките, отразяващи екологичните характеристики на продукта, строителните работи или услугата, могат да се използват също и за изготвянето на критерии за оценка при възлагането.

Екомаркировките обикновено включват голям брой екологични изисквания, на които трябва да съответства продуктът или услугата. Един възможен подход е да се използват някои от критериите за съответната екомаркировка в качеството на минимално допустими изисквания в спецификациите, и да се дават допълнителни точки при стадия на оценка за тези продукти или услуги, които съответстват на още някои от критериите за екомаркировката.

Както и при използването на критерии от екомаркировки в спецификациите, на стадия на възлагането също нямате право да изисквате наличие на конкретна сертификация или екомаркировка, а сте длъжни да разглеждате всякакво друго доказателство за съответствие със съответните критерии.

5.2.4 Използване на системи за управление в областта на околната среда

При някои случаи наличието на система за управление в областта на околната среда може да служи като доказателство за съответствие с даден критерий за оценка. В стадия на възлагането Вие се интересувате от това как ще бъде изпълнен договорът, така че има смисъл дадена оферта да предвижда изпълнение на някои мерки в съответствие със система за управление в областта на околната среда. Важно е да осигурите това да не се дублира с оценка, направена по време на стадия на подбор.

Box start

Оценяване на екологични ангажименти

При обществена поръчка за консултантски услуги в областта на информационните технологии, Европейската агенция по околната среда (ЕЕА) определи 10 % от точките в стадия на възлагането да се отнасят за екологичните политики, които оферентите биха приложили при изпълнението на договора. По този критерий Агенцията даде на дружество, имащо сертифицирана от трета страна система за управление в областта на околната среда, По-висока оценка в сравнение с тези, които нямаха такава система. След като това бе оспорено по съдебен ред, Общият съд на Европейския съюз постанови, че Европейската агенция по околната среда е имала право да вземе такова решение, тъй като то дава възможност всяка от офертите да бъде оценена в зависимост от своите качества.⁸⁵ Важно е да се отбележи, че Европейската агенция по околната среда не попада в обхвата на действие на директивите за обществените поръчки. При

⁸⁵ Съдът посочи, че Европейската агенция по околната среда е направила „...сравнителна оценка на офертите, като е преценила дали екологичните политики, представени от оферентите, са истински, и е установила, че само един от тях е бил вече приложил такава политика на практика, докато останалите само са проявили добри намерения в това отношение.“ (Дело T-331/06 *Evropaiki Dynamiki v Европейската агенция по околната среда*, параграф 76)

все това, заслужава внимание фактът, че Съдът е потвърдил прилагането на качествен подход при оценяването на екологични критерии за оценка.

Box end

5.3 Остойносттаване в рамките на жизнения цикъл (LCC)

Обикновено при стадия на възлагането в дадена процедура за обществена поръчка цената е един от най-важните фактори. Но как се дефинира цената?

Когато купувате даден продукт, услуга или строителна дейност, винаги заплащате някаква цена. Цената при покупката, обаче, е само един от елементите в цялостния процес на поръчване, използване и изхвърляне. „Остойносттаването в рамките на жизнения цикъл“ (LCC) означава да се вземат предвид всички разходи по време на живота продукта, строежа или услугата:

- Цената при покупката и всички свързани с нея разходи (за доставка, монтаж, пускане в експлоатация и др.)
- Експлоатационните разходи, включително за енергия, резервни части и ремонт
- Разходите в края на експлоатацията, например за извеждане от експлоатация и обезвреждане на отпадъците

При някои определени условия, разгледани в раздел 5.3.2, остойносттаването в рамките на жизнения цикъл би могло да включва и странични разходи (като например във връзка с емисиите на парникови газове).

Box start

Словенско министерство оценява експлоатационните разходи на превозни средства

При закупуването на превозни средства от името на публичните власти, словенското Министерство на публичната администрация е включило критерии за зелени обществени поръчки. Възприетият през 2009 г. и 2010 г. подход е предвиждал да се зададат максимално допустими прагови стойности за емисиите на CO₂ по отношение на шест категории превозни средства. В 2011 г. Министерството реши да приложи по-широкообхватен модел с остойносттаване и на експлоатационните разходи, включващ оценка на емисиите на CO₂, NOx и прах, а също и на средната консумация на гориво на километър. Този подход е в съответствие с Директивата за чистите превозни средства (Директива 2009/33/ЕО).

Box end

5.3.1. Остойносттаването в рамките на жизнения цикъл (LCC) и екологичните съображения

Прилагането на LCC има смисъл и независимо от екологичните съображения на съответния публичен орган. Това е така, защото LCC се отчитат разходите за използване на ресурси, за ремонт и за обезвреждане на отпадъци, които не влизат в цената при покупката. Често това

води до ситуации с двойка полза, при която по-екологосъобразният продукт, строеж или услуга се оказва в същото време и по-изгоден като цяло. По-долу са разгледани основните видове потенциал за спестявания по време на цялостния жизнен цикъл на дадена стока, строеж или услуга.

Спестявания на разходи за енергия и вода

Разходите за енергия и вода по време на експлоатацията често имат значителен дял в общите разходи в рамките на цялостния жизнен цикъл на даден продукт, строеж или услуга, а в същото време са свързани и със значителни въздействия върху околната среда. Намаляването на тяхното потребление има смисъл както от финансова, така и от екологична гледна точка.

Box start

Гръцки град спестява разходи за осветление

Във връзка със съответна обществена поръчка, управата на град Маруси в Гърция е проучила възможните икономии на разходи за електроенергия при замяна на уличното осветление. Установило се е, че замяната на старите живачни лампи с високо налягане с металхалогенни лампи ще доведе до намаляване на годишното електропотребление с около 40 %. Разработена е била техническа спецификация, след което са закупени и монтирани 2500 осветителя. Въпреки по-високата цена при покупката, изчисленията показват, че икономията от всяка лампа в рамките на жизнения ѝ цикъл възлиза на 315 евро, със съответно намаление на емисиите в размер на 2,9 тона CO₂ (в рамките на жизнения цикъл).

Box end

Спестявания на разходи за ремонт и замяна

В някои случаи екологосъобразната алтернатива е проектирана по такъв начин, че се постига максимална продължителност на периода преди замяна и се свеждат до минимум разходите за ремонтни работи. Например, използването на смяяна гранулирана доменна шлака в състава на бетона може да увеличи живота на сградите, а в същото време ограничава образуването на соли по бетона (efflorescence), което поражда необходимост от ремонт. Това води до намаляване на общите разходи през жизнения цикъл в сравнение с други видове бетон.

Спестявания на разходи за обезвреждане на отпадъци

Разходите за обезвреждането на отпадъци лесно се забравят при поръчването на даден продукт или провеждането на конкурсна процедура за строителни работи. При все това, тези разходи ще трябва евентуално да бъдат платени, въпреки че понякога това е след дълъг период от време. Ако те не бъдат взети под внимание при покупката е възможно една на пръв поглед изгодна сделка да се окаже скъпоструваща. Разходите за обезвреждане могат да варират в значителен интервал, като се започне от разходите само за физическо отстраняване на отпадъците и се стигне до разходи за безопасно обезвреждане. Често за обезвреждането

има много строги разпоредби, като например тези в Директивата относно отпадъците от електрическо и електронно оборудване.⁸⁶

Box start

Интелигентно планиране на фазата на обезвреждането на отпадъците: примерът на строителния сектор

Строителството е един от отраслите, в които се генерират голямо количество отпадъци. При разрушаването на стари е необходимо не само да се отстраняват голямо количество отломки, но също и да се обезвреждат опасни материали, като например азбест. Ето защо, бихте могли във Вашите конкурсни процедури да питате строителите какво количество опасни отпадъци очакват, че ще се образуват при разрушаването и какви ще са разходите за обезвреждането на отпадъците. В някои случаи, например при строителството на пътища, е възможно да се определят и печалби от използването на рециклирани отпадни материали, като например използван асфалт или строителни отпадъци.

Box end

5.3.2 Оценяване на страничните разходи, произтичащи от въздействията върху околната среда (external environmental costs)

Наред с финансовите разходи, които пряко се поемат от възложителя, при някои обстоятелства могат да се вземат под внимание и **страничните разходи, произтичащи от въздействията върху околната среда** — т.е. разходите за обществото, дължащи се на специфични въздействия върху околната среда, като например изменението на климата или повишаването на киселинността. Когато остойностяването в рамките на жизнения цикъл (LCC) взема под внимание тези странични разходи, понякога то се нарича „остойностяване в рамките на цялостния жизнен цикъл“ (WLC).

За да можете да използвате страничните разходи като съображение при обществените поръчки, те трябва да съответстват на горепосочените изисквания за критериите за оценка. При това положение, те могат да бъдат оценявани заедно с другите разходи, за да се определи най-ниската оферта. Пример как може да бъде сторено това е даден в Директивата за чистите превозни средства (Директива 2009/33/ЕО).

Box start

Странични разходи, включени в остойностяването в рамките на жизнения цикъл — Директивата за чистите превозни средства

С Директивата за чистите превозни средства се въвежда задължение към възложителите при покупката на пътнотранспортни средства да вземат под внимание енергийните и екологични въздействия — било в спецификациите или в критериите за

⁸⁶ Директива 2002/96/ЕО относно отпадъците от електрическо и електронно оборудване

оценка. В Директивата е дадена методика за парично изразяване на тези въздействия, за целите на оценка на експлоатационните разходи през периода на експлоатация. При този модел са зададени парични стойности на няколко различни вида емисии — на въглероден диоксид (CO₂), азотни оксиди (NO_x), неметанови въглеводороди (NMHC) и прах.⁸⁷ Така за емисиите на всяко от поръчваните превозни средства в рамките на експлоатационния период се задава стойност, която следва да се добави към преките разходи като например цената при покупката и разходите за гориво и поддръжка.

Box end

Ако при остойностяването в рамките на жизнения цикъл включват и страничните разходи, нямате право да оценявате свързаните с тези странични разходи елементи на друго място в критериите за оценка.

5.3.3 Прилагане на остойностяването в рамките на жизнения цикъл (LCC)

Все по-голям брой публични власти в Европа използват LCC при оценяването на оферти като метод за определяне на най-ниските разходи, и за целта са разработени редица инструменти с различна степен на сложност (вижте рамкирания текст).

Във връзка с правилното прилагане на LCC е необходимо да бъдат взети предвид следните въпроси:

- **Продължителност на живота:** Периодичността, при която е необходимо даден продукт да се заменя, има значително въздействие върху разходите, особено в дългосрочен план. Може да се окаже, че даден продукт, който е евтин но трябва често да се заменя, е свързан с по-големи разходи в дългосрочен план в сравнение с по-скъп продукт, който ще бъде използван много години. Това следва да се вземе под внимание при определяне на продължителността на периода, който използвате при остойностяване в рамките на жизнения цикъл.
- **Скотов процент:** Бъдещите разходи нямат същата стойност, каквато биха имали ако бъдат направени сега, тъй като се очаква капиталът да се увеличава с известен процент в течение на времето.⁸⁸ Необходимо е този процент да се взема предвид при сравняване на разходите в рамките на жизнения цикъл. За тази цел при отчитане на бъдещите разходи се използва **скотов процент**, който обикновено е равен на националния лихвен процент във Вашата страна. По този начин за всеки разход се определя неговата **нетна настояща стойност (NPV)**, която дава възможност да бъдат пряко сравнявани всички настоящи и бъдещи разходи.

⁸⁷ Възложителите могат, също така, да зададат и по-високи стойности за емисиите на който и да е от замърсителите, при условие че тези по-високи стойности не надхвърлят посочените в Директивата повече от 2 пъти (член 6 от Директива 2009/38/ЕО).

⁸⁸ Ако днес бъдат инвестирани 100 евро при 5 % лихва, след 1 година те ще са 105 евро. По тази причина, влагането на 105 евро след 1 година е равностойно на влагане на 100 евро сега.

- **Наличие и надеждност на данните:** При остойносттаването в рамките на жизнения цикъл неизбежно присъства елемент на непредсказуемост по отношение на бъдещите разходи (например ремонтни разходи, разходи за енергия), а също и по отношение на продължителността на живота на продукта. Ето защо важно значение има да се изисква придружителна информация във връзка с оценките на разходите, давани от оферентите. В някои случаи, при които бъдещите разходи са под контрола на доставчика (например ако доставчикът осигурява ремонта или обезвреждането на отпадъците), би могла да зададете в конкурсната документация максимално допустими разходи и да осигурите по този начин по-голяма надеждност на данните за Вашето остойносттаване в рамките на жизнения цикъл.

Box start

Инструменти за остойносттаване в рамките на жизнения цикъл

Тук е даден неизчерпателен списък на инструменти за остойносттаване в рамките на жизнения цикъл:

- Изчислителен инструмент на Европейската комисия, предназначен за остойносттаване в рамките на жизнения цикъл при поръчване на превозни средства: <http://www.cleanvehicle.eu>
- Общ метод на Европейската комисия, предназначен за остойносттаване в рамките на жизнения цикъл на строителни работи: http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/construction/files/compet/life_cycle_costing/final_report_en.pdf
- Инструмент за оценка както на остойносттаването в рамките на жизнения цикъл, така също и на остойносттаването на емисиите на CO₂, разработен при проекта SMART-SPP: <http://www.smart-spp.eu>
- Инструмент за остойносттаване в рамките на жизнения цикъл, разработен от Шведския съвет за управление на околната среда (SEMCo): http://www.msr.se/en/green_procurement/LCC/
- Инструмент за остойносттаване в рамките на жизнения цикъл, разработен от проекта BUY SMART: <http://www.buy-smart.info>

Box end

Глава 6 — Клаузи за начина на изпълнение на договора

Резюме

- Клаузите за начина на изпълнение на договора могат да се използват за въвеждане на екологични съображения в стадия на изпълнението.
- Възложителят може да определи, че стоките трябва да бъдат доставени или съответно услугите/строителните работи да бъдат изпълнени по начин, свеждащ до минимум въздействието върху околната среда, а също и че начинът на изпълнение може да е свързан с неустойки или премии по договора. С оглед да не се насърчава нарушаването на екологичните ангажименти, възложителите могат да включват в договорите адекватни санкции.
- Спазването на договорните клаузи следва да бъде подложено на внимателен мониторинг по време на изпълнението на договора, с ясно посочени в договора отговорности за спазване на изискванията и докладване.
- Клаузите за начина на изпълнение на договора не могат да се използват за въвеждане на екологични изисквания, представляващи значимо изменение на обявения при конкурса договор — т.е. изисквания, които биха променили резултата от конкурса.

Клаузите за начина на изпълнение на договора се използват за да се определи как трябва да бъде изпълнен съответният договор. Прието е, че в клаузите за изпълнение на договора могат да се включват екологични и социални съображения, при условие че те са публикувани в обявата за обществената поръчка или в спецификациите към нея, и че съответстват на законодателството на ЕС.⁸⁹

6.1. Правила, отнасящи се за договорните клаузи

- Договорните клаузи не трябва да представляват прикрити технически спецификации, критерии за подбор или критерии за оценка. С други думи, от стопанския оператор не може да се изисква да доказва спазване на договорни клаузи по време на процедурата за обществена поръчка. Спазването на договорните клаузи подлежи на наблюдение само по време на изпълнението на договора.
- Договорните клаузи могат, обаче, да включват конкретни ангажименти, поети по време на процедурата за обществена поръчка (например осигуряване на спазването на екологичните показатели, заявени в офертата)
- Договорните клаузи следва да бъдат ясно формулирани в обявата за обществена поръчка, за да се осигури, че дружествата са информирани за всички задължения по

⁸⁹ Член 26 от Директива 2004/18/ЕО и член 38 от Директива 2004/17/ЕО

договора и могат да ги отразят в своите ценови оферти.⁹⁰ Възложителят може да предвиди условие, че ако стопанските оператори не изразят съгласие с договорните клаузи, те се изключват от по-нататъшно участие в процедурата.

- Договорните клаузи трябва да бъдат свързани с начина на изпълнение на договора. Това означава, че те трябва да са свързани със задачи, необходими за производството и осигуряването на поръчаните стоки, услуги или строителни работи.
- Договорните клаузи не трябва да водят до дискриминация, облагодетелстваща изпълнителите от която и да е държава членка.

6.2. Клаузи за начина на изпълнение на договор за доставка на стоки

При договорите за обществени доставки основната възможност за използване на екологични клаузи най-често се състои в определяне на начина на доставка на стоките. Някои прости начини за подобряване на въздействието върху околната среда на договора включват:

- Изискване за подходящи количества при доставките на продукта. Това често означава доставките да са в големи количества, тъй като по този начин при транспорта се осигурява по-малко въздействие върху околната среда на единица продукт, в сравнение с по-чести доставки на по-малки количества. Друг ефективен начин за постигане на същия резултат е да се зададе максимално възможният брой на доставките за седмица или месец.
- Изискване стоките да се доставят във време извън периодите на върхово транспортно натоварване, така че да се сведе до минимум евентуален принос за задръстване на транспортния трафик.
- Изискване доставчикът да прибира обратно (и да рециклира или използва повторно) всички опаковки, идващи с продукта (това има двойното предимство, че осигурява централизирано събиране на опаковките преди тяхната повторна употреба или рециклиране и в същото време насърчава доставчика да избягва употребата на излишни опаковки).
- Изискване доставчикът редовно да подава информация относно емисиите на CO₂, дължащи се на операциите по доставката на продукта, както и информация за мерките, предприемани за намаляване на тези емисии през времетраенето на договора. Това не се отнася за договорите за еднократна доставка.

⁹⁰ Дело C-496/99 P *Commission v CAS Succhi di Frutta*, параграфи 115-121

Box start

Устойчиво развито опаковане на мебели в Ирландия

В периода от 2007 г. до 2010 г. Службата за публичните строителни работи (OPW) в Ирландия сключи над 200 договора за доставка на офисни мебели, на стойност 10 милиона евро годишно. Договорните клаузи задължават изпълнителите да прилагат добри екологични практики в своите обекти, с оглед намаляване на отпадъците, оползотворяване на отпадъци, свеждане до минимум на опаковките, използване на възвръщаеми материали за опаковки, контрол на емисиите в околната среда, ефективно използване на материалите и ефективен транспорт. Един от доставчиците, например, започна да доставя стоки, увити в одеяла (blankets), вместо да използва традиционните пластмасови опаковки. Използването на такива възвръщаеми опаковъчни материали сега вече е обичайна практика на доставчиците на Отдела за мебелни поръчки. Друго дружество започна да надробява отпадната дървесина, за да я използва в своята отоплителна инсталация.

Box end

В случаите, при които сте включили в своята спецификация изисквания за използване на конкретни материали, производствени процеси или методи, те също могат да бъдат включени във Вашите договорни клаузи в договори за доставка.

Договорите за доставка често включват някои елементи на услуги или строителни работи (например разполагане, монтаж или ремонт), за които могат да са подходящи разгледаните по-долу клаузи.

6.3. Клаузи за начина на изпълнение на договор за осигуряване на строителни работи или услуги

Примерите за възможни клаузи за начините на изпълнение на договор за строителни работи или услуги включват:

- **Клаузи, посочващи как да се изпълнят услугите или строителните работи**
 - Прилагане на специфични мерки за управление в областта на околната среда в подходящите случаи, в съответствие със сертифицирана от трета страна схема, например в рамките на EMAS или ISO 14001
 - Свеждане до минимум на отпадъците, генерирани във връзка с договора, например чрез определяне на конкретни цени или на максимално допустими количества, придружено с клаузи за неустойки или бонуси
 - Ефективно използване на ресурси в обекта, например на електроенергия и вода
 - Използване на дозиращи индикатори, за да се осигури подходящо дозиране на почистващи препарати и др.

- **Клаузи, отнасящи се за обучението на персонала на изпълнителя**
 - Изискване персоналот да е преминал обучение по въздействието на неговата работа върху околната среда, както и по екологичната политика на възложителя, по чиито сгради ще работи
- **Транспорт на продукти и инструменти до обекта**
 - Доставка на продукти в концентрирана форма и разреждане в обекта
 - Използване при транспорта на контейнери и опаковки за многократна употреба
 - Намаляване на дължащите се на транспорта емисии на CO₂ и на други парникови газове
- **Обезвреждане на използвани продукти или опаковки**
 - Продуктите или опаковките да се прибират обратно от изпълнителя за повторна употреба, рециклиране или подходящо обезвреждане

Box start

Договорни клаузи за екологосъобразно изпълнение на договор в Тоскана

В договор за услуги за почистване, възложени от Агенцията за защита на околната среда в Тоскана (ARPAT) е включена клауза, изискваща от изпълнителя да приложи неформална система за управление в областта на околната среда по отношение на изпълняваната услуга. От изпълнителя се изисква да реализира следните три стъпки: 1) да проведе първоначален екологичен преглед на услугата; 2) да въведе програма за опазване на околната среда; 3) да осигури предприемането на стъпки за мониторинг на програмата.

От възложителя се изисква да представя данни за използваните количества продукти (на шестмесечна база), с цел да се осигури ежегодно намаляване на тези количества с известен процент, като в същото време с цел запазване на качеството на услугата следва да провежда редовни проверки на качеството. Изисква се също и провеждане на обучение на персонала по устойчиво развити техники за почистване.

Box end

6.4 Мониторинг на спазването на договора

Включването на екологични клаузи в договора има ефект само при положение, че се провежда подходящ мониторинг на тяхното изпълнение. Могат да се приложат различни форми на мониторинг на спазването на договора:

- От доставчика може да се изисква да представя доказателства за спазване на клаузите

- Възложителят може да провежда проверки на място
- Провеждането на мониторинг може да се възложи на трета страна

В договора следва а бъдат предвидени неустойки при неспазване и премии за добро изпълнение.

Box start

Мониторинг на спазването на изисквания за намаление на емисиите на CO₂ в Латвия

Латвийското министерство на околната среда предоставя около 50 милиона евро годишно, осигурявани от Финансовия инструмент в областта на изменението на климата (CCFI). за устойчиви строителни проекти. Финансирането се предоставя на състезателна основа и кандидатите могат да избират критерии за ЗОП от съответен проверочен списък, чрез които да получат допълнителни точки във фазата на оценяване на проектните заявки. След това тези критерии стават правно обвързващо условие за получаване на финансирането от страна на бенефициера. Всички финансирани от CCFI проекти имат мониторингов период, продължаващ пет години след завършването на проекта, и ако мониторингът през първата и втората година покаже, че не са постигнати намаления на емисиите на CO₂ в количествата, предвидени в проектната заявка и в договора, бенефициерът е длъжен да представи план за коригиране на тази ситуация и да изпълни този план за своя сметка. Ако непостигането на предвидените по проекта резултати продължи и след това, трябва да бъдат възстановени осигурените от CCFI средства за изпълнение на договора.

Box end

Глава 7 — Ключови сектори за прилагането на зелени обществени поръчки

В настоящия раздел е илюстриран начинът, по който можете да прилагате зелените обществени поръчки (ЗОП) в четири важни области — сградите, храната и услугите за обществено хранене, електроенергията и дървения материал. Тези сектори са избрани въз основа на посочените в Глава 1 критерии — т.е. въз основа на тяхното въздействие върху околната среда, тяхното бюджетно значение, потенциала за въздействие върху пазара, както и наличието на по-екологосъобразни алтернативи. Разгледаните видове подход се базират на европейските критерии за зелени обществени поръчки.⁹¹

7.1 Сгради

Като се има предвид голямото екологично, икономическо и обществено значение на този сектор, много публични власти са убедени, че трябва да се премине към по-устойчиво развито строителство. Най-значимите въздействия върху околната среда са свързани с използването на сградите и по-специално с енергопотреблението. Други важни фактори, които следва да се разглеждат, са използваните строителни материали, показателите за качеството на вътрешния въздух в сградите, потреблението на вода, въздействията върху транспортния трафик и земеползването, както и генерирането на отпадъци по време на строителните работи.

Сградите представляват системи с висока степен на сложност, включващи многобройни компоненти, всеки от които влияе на цялостните показатели на съответната система. Подходите за зелени обществени поръчки обикновено са насочени както към цялостното въздействие на сградата, така и към екологичните характеристики на отделните компоненти. За да се получи обща представа, би могло да е от полза използването на специализиран инструмент за оценка на въздействието върху околната среда.⁹²

7.1.1 Подход за зелени обществени поръчки

- Включете критерии за подбор на архитекти и инженери, отнасящи се за техния опит в проектирането на сгради, съответстващи на устойчивото развитие, както и на критерии за подбор на изпълнители, отнасящи се за прилаганите от тях мерки за управление в областта на околната среда.

⁹¹ http://ec.europa.eu/environment/gpp/gpp_criteria_en.htm

⁹² Примери за такива инструменти са LEED, BREEAM и klima:aktiv. Допълнителна информация относно използването на инструменти за оценка на въздействието върху околната среда при поръчване на реновиране на сгради е дадена на уеб сайта www.sci-network.eu.

- Определете стойности за минимално допустими енергийни характеристики⁹³ на готовата сграда, във връзка с всеки стадий от процедурата за обществена поръчка. Имайте предвид възможността да предоставяте допълнителни точки при възлагането на договори за проектиране за постигането на показатели, надхвърлящи минимално допустимите.
- Консултирайте се със стандарти, като например TC/CEN 350 (Устойчиво развити строителни дейности) и TC/CEN 351 (Строителни продукти — оценяване на отделянето на опасни вещества)⁹⁴, с оглед да видите дали съответствието с тези или с еквивалентни на тях стандарти може да бъде включено във Вашата спецификация
- Давайте предпочитание на проекти, включващи системи за възобновяема енергия
- Ограничете използването на опасни вещества в строителните материали
- Насърчавайте използването на дървен материал от устойчиво развити източници, както и на други естествени материали, рециклирани и повторно използвани материали, а също и на материали, които могат да бъдат рециклирани след края на техния живот.
- Придавайте важно значение на показателите за качеството на вътрешния въздух, комфорта на обитателите и наличието на адекватна вентилация
- Изисквайте да се използват пестящи вода инсталации и насърчавайте повторното използване на рециклирана канализационна вода (grey water) и на дъждовна вода
- Включете в договора клаузи, отнасящи се за управлението на отпадъците и на ресурсите, както и за транспортирането на строителните материали
- Включете в договора задължение на възложителите да упражняват мониторинг върху енергийните характеристики в течение на няколко години след построяването на сградата, както и за обучение на обитателите в областта на устойчиво развитото използване на енергията

Box start

Нова болнична сграда във Виена, отговаряща на критериите за устойчиво развитие

Изграждането на новата Северна болница във Виена ще бъде изпълнено в съответствие с Хартата за устойчивото развитие (Sustainability Charter), която ще се прилага на всеки стадий от обществената поръчка и строителните работи, както и при мониторинга на сградните характеристики след като болницата бъде построена. В Хартата са формулирани амбициозни условия, включително по отношение на общото

⁹³ Както е посочено във Въведението, съгласно Директива 2010/31/ЕС *относно енергийните характеристики на сградите (преработена версия)*, някои минимално допустими енергийни характеристики от 2013 г. стават задължителни за всички новостроящи се сгради и за значителните реконструкции на сгради.

⁹⁴ За допълнителна информация относно разработването и прилагането на тези стандарти вижте уеб сайта www.cen.eu.

енергопотребление, опазването на местната околна среда, показателите за качество на вътрешния въздух, достъпността, гъвкавостта при ползване, използването на възобновяеми енергийни източници, както и по отношение на отпадъците и шума по време на строителството.

Box end

7.2 Храни и услуги в областта на общественото хранене (кетъринга)

Съгласно проучване, проведено по поръчка на Европейската комисия, секторът на храните и напитките поражда между 20 и 30 % от най-значимите въздействия върху околната среда в Европа.⁹⁵ Най-големите такива въздействия в този сектор са свързани с използването на вредни химикали при производството и изработката на храни, както и при транспортирането на храните. Много публични власти се стремят да увеличат дела на биологичната храна, сервирана в училищните и ведомствени столове — както и да намалят дела на месните продукти, имащи голямо въздействие върху околната среда. Други важни въпроси са неустойчивото използване на морски ресурси и отпадъците от опаковки.

7.2.1 Подход за зелени обществени поръчки

- Определете минимално допустим процент на биологичните храни.⁹⁶ При стадия на възлагане давайете допълнителни точки за стойности на този процент, надхвърлящи минималното изискване.
- Определете минимално допустими проценти и /или допълнителни точки в стадия на възлагането за използването на сезонни плодове и зеленчуци, както и за морски продукти, добити по устойчиво развит начин
- Включете договорни клаузи за свеждане до минимум на отпадъците от опаковки на храни
- Прилагайте критерии за подбор на дружествата в областта на общественото хранене, основаващи се на прилагането на подходящи мерки за управление в областта на околната среда, като например обучение на персонала

⁹⁵ Съвместен изследователски център на Европейската комисия, *Environmental Impact of Products (EIPRO)*, 2006 г., стр. 15. В това проучване е разгледана ролята на различните пазарни сектори по отношение на следните въздействия върху околната среда: изчерпване на абиотични ресурси, увеличаване на киселинността, екотоксичност и глобално затопляне, еутрофикация, токсичност за човека, разрушаване на озонния слой и фотохимично окисляване.

⁹⁶ За да може един продукт да се разпространява на пазара в ЕС като биологичен продукт, той трябва да съответства на известни изисквания и да бъде сертифициран от одобрена инспекционна организация. Изискванията са формулирани в Регламент (ЕО) 834/2007 на Съвета относно биологичното производство и етикетиранията на биологични продукти.

Box start

Храна в съответствие с критериите за устойчиво развитие в Малмьо

Целта на град Малмьо е до 2020 г. е до 2020 г. да се постигне 100 % дял на биологичната храна във всички заведения за обществено хранене. При пилотна обществена поръчка за училището Djuradal са зададени редица изисквания, включително за включване на органични храни в продуктивния асортимент, за рибни продукти, съответстващи на критериите на Съвета за управление на риболова (Marine Stewardship Council) или еквивалентни на тях критерии, а също и изискване доставките да се правят веднъж седмично с използване на превозни средства, съответстващи на критериите за устойчиво развитие на градския транспорт. Към края на пилотния проект е постигнат 97 % дял на биологичната храна, сервирана в училищния стол. Въздействието върху бюджета е сведено до минимум поради заместването на месни продукти със сезонни зеленчуци.

Box end

7.3 Електроенергия

Генерирането на електроенергия от фосилни горива представлява един от основните източници на емисии на парникови газове в глобален мащаб. Много европейски публични власти купуват понастоящем електроенергия от възобновяеми източници. Съответно определение е дадено в Директива 2009/28/ЕО *за насърчаване на използването на енергия от възобновяеми източници*. В тази Директива е включено задължение на държавите членки да издават сертификати с гаранции за произход за електроенергията, генерирана от възобновяеми източници, когато това бъде поискано от доставчиците на електроенергия. Целта на тези сертификати да е се осигури, че генерираната от възобновяеми източници електроенергия не се продава двукратно, тъй като физически тя не може да бъде различена от останалата електроенергия. Това е важен фактор за осигуряване на достоверността на доставките на електроенергия от възобновяеми източници.

7.3.1 Подход за зелени обществени поръчки

- Изисквайте електроенергията (или някаква пропорция от нея) да бъде генерирана от възобновяеми източници. Искайте това да се удостоверява с гаранции за произход.
- Разгледайте възможността за включване на критерий за оценка, отчитащ предлагането от страна на доставчика на допълнителни енергоспестяващи мерки, като например енергийно обследване на съществуващия режим на енергопотребление.

- Оценете ефективността при производството на електроенергия като поискате информация от доставчиците и включите във Вашия договор минимално допустими стойности на к.п.д. при електропроизводството.

Box start

Закупуване на електроенергия от възобновяеми източници в Rivierenland

През 2009 г. десет общини в холандската област Rivierenland решиха да обединят усилията си във връзка с подновяването на техните договори за снабдяване с електроенергия. Изготвени са били рамкови договори, даващи възможност на общините да избират между електроенергия, произведена с използване на фосилни горива и електроенергия, генерирана от възобновяеми източници. Към днешна дата всички общини са избрали зелената електроенергия, при обща консумация 12,5 GWh годишно, което съответства на намаление на емисиите на CO₂ с 5 500 тона годишно, колкото са годишните емисии на 600 жители в ЕС.

Box end

7.4 Дървен материал

Много публични договори се отнасят за доставката на дървен материал или изделия от дървен материал, например строителна дървесина, мебели или подови покрития. В ЕС се отчита ключовото значение на концепциите за устойчиво развит и законен добив на дървен материал, което доведе до приемането на редица законодателни и доброволни мерки, регулиращи проследимостта на дървения материал.

В приетия през 2010 г. европейски Регламент за дървения материал⁹⁷ е формулирано изискване, което гласи, че всичкият дървен материал и всичките изделия от дървен материал трябва да произхождат от законни източници, като специално от операторите се изисква да осигуряват проследимост и доказателства за съответствие по цялата верига на доставки. В съответствие с Плана за действие на ЕС относно прилагането на законодателството в областта на горите, управлението и търговията с дървен материал и изделия от дървен материал (FLEGT), със страните производителки на дървен материал се сключват двустранни споразумения за доброволно партньорство, които дават възможност изнасяните за ЕС количества да бъдат удостоверявани чрез лицензиране.⁹⁸ Дървеният материал и изделията от дървен материал, които съответстват на изискванията на Схемата за лицензиране FLEGT, се считат за законно добити по смисъла на Регламента за дървения материал.

⁹⁷ Регламент (ЕС) № 995/2010 за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от дървен материал.

⁹⁸ Допълнителна информация относно FLEGT е дадена на уеб сайта:
<http://ec.europa.eu/environment/forests/flegt.htm>

Широко възприето гледище е, че устойчиво развитото управление на горите представлява такова управление, което, наред с други неща, способства за поддържане на биоразнообразието, продуктивността и жизнеността на горите. Много хора, също така, свързват с управлението на горите и специфични социални съображения, като например зачитане на правата на местни общности да стопанисват горите, както и защита на правата на горскостопанските работници. Съществуват сертификационни системи, като например FSC (Forestry Stewardship Council — Разпоредителен съвет за горското стопанство) или PEFC (Programme for the endorsement of forest certification schemes — Програма за удостоверяване на сертификационните схеми в горското стопанство) и те могат да бъдат използвани за доказване на съответствието с всичките или някои от тези критерии.

7.4.1 Подход за зелени обществени поръчки

- Изисквайте всички изделия от дървен материал да произхождат от законни и устойчиво управлявани източници. Доказателствата за съответствие могат да включват верификация от трета страна чрез сертификационни схеми, като например FSC или PEFC, или схеми за лицензиране като например FLEGT. Длъжни сте да приемате и алтернативни доказателства.
- Включете договорни клаузи, изискващи от възложителя да зачита правата на горскостопанските работници и на местните общности, носещи отговорност за стопанисването на гората (вижте по-долу примера от Великобритания).

Box start

Доставки на дървен материал в Обединеното кралство, в съответствие с принципите на устойчивото развитие⁹⁹

Политиката на британското правителство по отношение на дървения материал включва изискване към всички правителствени институции за произхода на купувания дървен материал и дървесни изделия, който да или е от законни и устойчиво развити източници, или от източници, лицензирани в рамките на FLEGT или еквивалентни източници. Без да са задължени, местните власти се насърчават също да спазват това изискване.

Също така, от април 2010 г. тази политика бе разширена с изискване в договорните клаузи да се третират и специфични социални въпроси. Всички продукти трябва да произхождат от такива горскостопански източници, които се управляват при пълно съответствие със следните практики:

- Идентификация, документиране и спазване на законовите, обичайните и традиционните права за владение и ползване във връзка с горите

⁹⁹ Допълнителна информация има на уеб сайта <http://www.cpet.org.uk/uk-government-timber-procurement-policy>

- Наличие на механизми за разглеждане на жалби и разрешаване на спорове, включително във връзка с правата за владение и ползване на горите, практиките за стопанисване на горите и работните условия
- Защита на основните трудови права и на здравето и безопасността на горскостопанските работници.

Box end

Box start

Френски град въвежда високи стандарти при поръчките на дървен материал

В 2005 г. управата на град Коняк във Франция взе решение да въведе при своите покупки на дървен материал критерии за устойчиво развитие . Това бе предприето в отговор на загрижеността за използване на редки и застрашени дървесни видове във външната мебелировка. При провежданите в последните години обществени поръчки са включени изисквания относно сертифициране на произхода, съответствие с международните споразумения, относно използваните препарати за третиране на дървесината и лепила — без това да доведе до увеличение на разходите. Критериите са приложени по отношение на строителната дървесина, стенните панели и вратите. Понастоящем се въвеждат критерии за хартията и печатните материали.

Box end

Приложение А — Съответна нормативна уредба и провеждани политики

Директиви и политики на ЕС

Нормативен документ/политика	Значение за разглежданата тема
Директива 2004/18/ЕО относно координирането на процедурите за възлагане на обществени поръчки за строителство, доставки и услуги	Директива, отнасяща се за обществените поръчки от публичния сектор.
Директива 2004/17/ЕО относно координирането на процедурите за възлагане на поръчки от възложители, извършващи дейност в секторите на водоснабдяването, енергетиката, транспорта и пощенските услуги	Директива, отнасяща се за обществените поръчки от електроснабдителни, водоснабдителни, транспортни и пощенски дружества.
Регламент (ЕО) № 1177/2009 за изменение на директиви 2004/17/ЕО, 2004/18/ЕО и 2009/81/ЕО на Европейския парламент и на Съвета по отношение на прилаганите от тях прагове за процедурите за възлагане на обществени поръчки	В този регламент са определени праговите стойности, над които става задължително прилагането на директивите за обществените поръчки.
Обществени поръчки, насочени към една по-добра околна среда <i>COM(2008) 400.</i>	Това съобщение съдържа указания за начините за намаляване на въздействието върху околната среда, причинено от потреблението в публичния сектор, а също и за начините за използване на ЗОП за стимулиране на нововъведенията в екологосъобразните технологии, продукти и услуги.
Работен документ на службите на Комисията, придружаващ Съобщението с номер COM (2008) 400 <i>SEC(2008) 2126.</i>	В документа се съдържат полезни указания към публичните власти за определянето и верификацията на екологичните критерии, инструменти за стимулиране на ЗОП и примери по отношение на няколко продуктови групи. Също така, документът съдържа правни и оперативни указания.
План за действие за устойчиво потребление и производство и устойчива промишлена политика (SCP/SIP) <i>COM(2008) 397.</i>	Съдържа рамкова стратегия за дейностите на ЕС в подкрепа на ЗОП, както и за мерки, включващи актуализации на Директивата относно екопроектирането, Регламента относно екомаркировката, Регламента относно системите за управление по въпросите на околната среда и Директивата за енергийното етикетиране
Доставки на развойни продукти: Насърчаване на иновациите с цел обезпечаване на устойчивостта и високото качество на обществените услуги в Европа <i>COM(2007) 799.</i>	С това съобщение на Комисията се въвежда нова методика за поръчване на научно-изследователски и развойни услуги

Тълкувателно съобщение относно нормативната уредба на ЕС в областта на възлагането на договори, които изцяло или частично не попадат в обхвата на директивите за обществените поръчки <i>2006/C 179/2</i>	Съдържа тълкуване на принципите в Договора за функционирането на ЕС и в други нормативни актове, приложими по отношение на договори, концесии и др. със стойност под прага за прилагане на директивите за обществените поръчки
---	--

Изисквания за конкретни сектори и други съответни разпоредби

Нормативен документ/политика	Значение за разглежданата тема
Директива 2009/33/ЕО за насърчаването на чисти и енергоефективни пътни превозни средства	В Директивата за чистите пътни превозни средства са определени задължителни изисквания за ЗОП при покупката на превозни средства
Регламент (ЕО) № 106/2008 относно програма на Общността за етикетирание на енергийната ефективност на офис оборудване	В Регламента за етикета „Energy Star“ са формулирани задължителни изисквания за ЗОП при покупката на офис оборудване
Директива 2010/31/ЕС относно енергийните характеристики на сградите	В директива са формулирани показатели и прагови стойности за енергоефективно строителство, включително бъдещи задължителни изисквания за сгради с енергопотребление, близко до нулевото
Директива 2010/30/ЕС относно посочването на консумацията на енергия и на други ресурси от продукти, свързани с енергопотреблението, върху етикети и в стандартна информация за продуктите	С Директивата за енергийното етикетирание бяха въведени нови класове за енергийна ефективност. В нея специално се препоръчва на публичните власти да купуват само продукти с висок клас. При транспонирането на Директивата държавите членки могат да задават минимално допустими стандарти, които възложителите да спазват при обществените поръчки
Регламент (ЕО) № 66/2010 относно екомаркировката на ЕС	Доколкото това е възможно, европейските критерии за екомаркировка и за ЗОП са хармонизирани
Директива 2009/125/ЕО за създаване на рамка за определяне на изискванията за екопроектиране към продукти, свързани с енергопотреблението (преработена версия)	В Директивата за екопроектирането е формулирана основната нормативна рамка на ЕС за разработването на екологични критерии за продуктите, свързани с енергопотреблението
Регламент № 1221/2009 относно доброволното участие на организации в Схемата на Общността за управление по околната среда и одит (EMAS)	Регламентът относно Схемата за системи за управление по въпросите на околната среда (EMAS) показва по какъв начин EMAS може да бъде взета под внимание при обществените поръчки
Регламент (ЕС) № 995/2010 за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от дървен материал	С Регламента за дървения материал е въведена нормативна рамка за осигуряване на законния произход на дървения материал, предлаган на пазара в ЕС
Директива 2002/96/ЕО относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване (ОЕЕО)	Съгласно тази директива се изисква разделно събиране, третиране и оползотворяване на отпадъците от електрическо и електронно оборудване
Директива 2002/95/ЕО относно ограничението за употребата на определени опасни вещества в електрическото и електронното	Директивата съдържа изискване към публичния сектор да осигури отстраняване на посочените в нея опасни вещества от обществените сгради, както и да не се съдържат такива вещества в поръчаното

оборудване (RoHS)	електрическо или електронно оборудване.
Регламент (ЕО) № 1907/2006 относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH)	С този регламент от производителите се изисква да въвеждат в централна база данни подробна информация за свойствата на техните химически вещества и за изискванията за безопасност.
Директива 2009/28/ЕО за насърчване на използването на енергия от възобновяеми източници	В Директивата са посочени задължителни национални цели за дела на електроенергията от възобновяеми източници, правила по отношение на гаранциите за произход и критерии за устойчиво развитие производство на транспортните биогорива и другите течни горива от биомаса.
Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците (Рамкова директива за отпадъците)	Дадени са основните концепции и определения във връзка с управлението на отпадъци и са формулирани принципите при управлението на отпадъците, като например принципът „замърсителя плаща“, както и йерархичното подреждане на видовете отпадъци.

Box start

Уеб сайт на ЕС относно зелените обществени поръчки (ЗОП)

Настоящото ръководство е на разположение в уеб сайта на Европейската комисия, отнасящ се за зелените обществени поръчки (<http://ec.europa.eu/environment/gpp>), където също така можете да намерите:

- Допълнителна информация относно правния и политически контекст във връзка със зелените обществени поръчки
- Пълните набори на европейските критерии за зелените обществени поръчки (EU GPP criteria) и придружителните доклади, както и информация за процеса на определяне на критерии
- Информация за националните планове за действие в областта на зелените обществени поръчки, приети от държавите членки
- Допълнителни подробни примери зелени обществени поръчки на възложители от различни части на Европа
- Линкове към проучвания, проекти, мрежи и организации, имащи отношение към зелените обществени поръчки
- Списък на често задавани въпроси и речник на ключови термини
- Актуални съобщения с последни новини от областта на зелените обществени поръчки в различни краища на Европа, както и обяви за бъдещи прояви

Box end

Box start

Екомаркировките и зелените обществени поръчки

Всяка екомаркировка дава информация за екологичните характеристики на съответния продукт или услуга, който я носи. Тази информация обикновено отразява оценка в рамките на пълния жизнен цикъл (LCA) на продукта или услугата.

Сами по себе си, екомаркировките представляват ценни инструменти във връзка със зелените обществени поръчки и за по-широко застъпване на устойчиво развитото производство и потребление.

В ЕС, а също и в рамките на други юрисдикции, са разработени голям брой екомаркировки. Критериите, използвани при тяхното формулиране, могат да бъдат намерени на уеб сайтовете на институциите, въвели съответните екомаркировки.

Списък на основните екомаркировки, използвани в ЕС, както и линкове към съответните сайтове, е даден на уеб сайта на Европейската комисия, отнасящ се за зелените обществени поръчки.

Box end